
Черкаська обласна державна адміністрація
Головне управління освіти і науки
Черкаський обласний інститут післядипломної освіти
педагогічних працівників

*«Підготовка вихователів до формування
здоров'язберігаючої компетентності в старших
дошкільників»*

Навчально-методичні матеріали

Черкаси - 2009

Автор:

Т.К. Андрющенко – кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

Рецензенти:

Л.В. Лохвицька – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і методики навчання ДВНЗ «Державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Л.П. Корнелюк – методист вищої категорії методичного кабінету управління освіти Черкаського міськвиконкому.

У посібнику розкрито модель підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів до формування в старших дошкільників здоров'язберігаючих компетентностей шляхом використання інтерактивних методів навчання.

Для викладачів педагогічних ВНЗ, завідувачів, вихователів-методистів дошкільних навчальних закладів.

Рекомендовано до друку вченою радою Черкаського ОІПОПП
Протокол №1 від 03.03.2009 р.

ПРОГРАМА МОДУЛЯ

Актуальність модуля визначається:

- сучасними тенденціями до погіршення здоров'я підростаючого покоління;
- зростаючою роллю післядипломної освіти в підготовці вихователів до формування в дошкільників здоров'язберігаючої компетентності;
- необхідністю запровадження інтерактивних методів для підвищення ефективності процесу формування здоров'язберігаючої компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

Мета модуля – формування професійних компетенцій для використання інтерактивних методів навчання в процесі формування в старших дошкільників здоров'я зберігаючих компетентностей.

Завдання модуля:

- *Систематизувати знання щодо:*
 - здоров'язберігаючого змісту дошкільної освіти;
 - ролі ціннісного ставлення до власного здоров'я у формуванні здоров'язберігаючої компетентності в дітей старшого дошкільного віку;
 - побудови освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі на основі компетентісного підходу;
 - інтерактивних методів навчання старших дошкільників.
- *Сформувати вміння (навички):*
 - розкривати сутність поняття „здоров'я”, враховувати вимоги до формування його складових у процесі навчання дошкільників;
 - визначати наявний рівень сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я в процесі формування здоров'язберігаючої компетентності в дітей старшого дошкільного віку;
 - використовувати компетентісний підхід в процесі навчання дітей основам здоров'я;
 - застосовувати інтерактивні методи в процесі навчання старших дошкільників.
- *Розвинути установки до:*
 - створення здоров'язберігаючого середовища;
 - аналізу та рефлексії;
 - креативності;
 - інноваційності.

Очікувані навчальні результати модуля:

- *знання:*
 - здоров'язберігаючого змісту дошкільної освіти;

-
- ролі ціннісного ставлення до власного здоров'я у формуванні здоров'язберігаючої компетентності в дітей старшого дошкільного віку; наявного рівня сформованості здоров'язберігаючих компетентностей у дітей старшого дошкільного віку;
 - побудови освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі на основі компетентісного підходу;
 - інтерактивних методів навчання старших дошкільників;
 - **вміння:**
 - розкривати сутність поняття „здоров'я”, враховувати вимоги до формування його складових у процесі навчання дошкільників;
 - визначати наявний рівень сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я в процесі формування здоров'язберігаючої компетентності в дітей старшого дошкільного віку;
 - використовувати компетентісний підхід в процесі навчання дітей основам здоров'я;
 - застосовувати інтерактивні методи в процесі навчання старших дошкільників;
 - **установки до:**
 - створення здоров'язберігаючого середовища;
 - аналізу та рефлексії;
 - креативності;
 - інноваційності.

Навчальна стратегія курсу

Реалізація завдань для досягнення результатів модуля здійснюється на тренінгу шляхом:

- розгляду навчального матеріалу на лекціях;
- самостійного вивчення слухачами навчального матеріалу на основі розробленого для модуля комплексу навчально-методичних матеріалів;
- виконання практичних завдань, спрямованих на набуття слухачами вмінь і навичок на практиці застосовувати набуті теоретичні знання;
- участі слухачів у семінарських заняттях з метою розвитку критичного мислення, установок і рис для використання у професійній діяльності здобутих знань, вмінь (навичок);
- проведення вхідного та вихідного анкетування та підсумкового контрольного тестування до модуля;
- написання та захисту індивідуальної творчої роботи.

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНИХ ГОДИН МОДУЛЯ

	<i>Лекції, вивч-ня теорії, год.</i>	<i>Практ. зан-тя год.</i>	<i>Семіна р. зан- тя, год.</i>	<i>Тест и, год.</i>	<i>Всього о, ауд. год.</i>	<i>Само ст. робо та, год.</i>
Вступ до модуля	0,5	1	0,5	-	2	-
Тема 1. Оздоровча парадигма дошкільної освіти.	2	1	1	-	4	2
Тема 2. Формування здоров'язберігаюч ої компетентності дошкільників: психолого- педагогічні особливості та інтерактивні методи.	2	3	-	-	5	
Підсумковий контроль у формі тесту		-		1	1	
Всього, год.	4,5	5	1,5	1	12	2

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Навчальні результати слухачів у межах модуля оцінюються на основі:

- виконання практичних завдань;
- участі у семінарських заняттях;
- підсумкового тесту;

Максимальна кількість балів за вивчення всього курсу – 100.

Прохідний бал – 51.

Розподіл балів:

Види навчальної діяльності	1	2	Підсумков ий контроль	Всього

Практичні завдання	20	2*2 0		60
Семінарські заняття	20	-		20
Підсумковий контроль (тест)			20	20
Всього	40	40	20	100

ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Вид навчальної діяльності	Тема	Час проведення, год.	Макс. оцінка
Вступ до модуля		2 год., заняття № 1	
Лекція	Презентація модуля	0,5 год., заняття №1	
Практичне заняття	Знайомство учасників	1 год., заняття № 1	
Семінарське заняття	Вироблення Кодексу взаємодії	0,5 год., заняття №1	
Тема 1. Оздоровча парадигма дошкільної освіти			
Лекція	Здоров'язберігаюча компетентність дошкільників: умови формування	1 год., заняття № 1	-
Семінарське заняття	Виховання здорового покоління: проблеми, шляхи, завдання	1 год., заняття № 1	20
Лекція	Ціннісне ставлення до власного здоров'я – основа здоров'язберігаючої компетентності	1 год., заняття № 1	-
Практичне заняття	Розробка стратегій формування в дошкільників здоров'язберігаючої компетентності	1 год., заняття № 1	20
Самостійна робота	Визначення рівня сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я в старших дошкільників	2 год.	-

ВСТУП ДО МОДУЛЯ ОРГАНІЗАЦІЙНА ЧАСТИНА

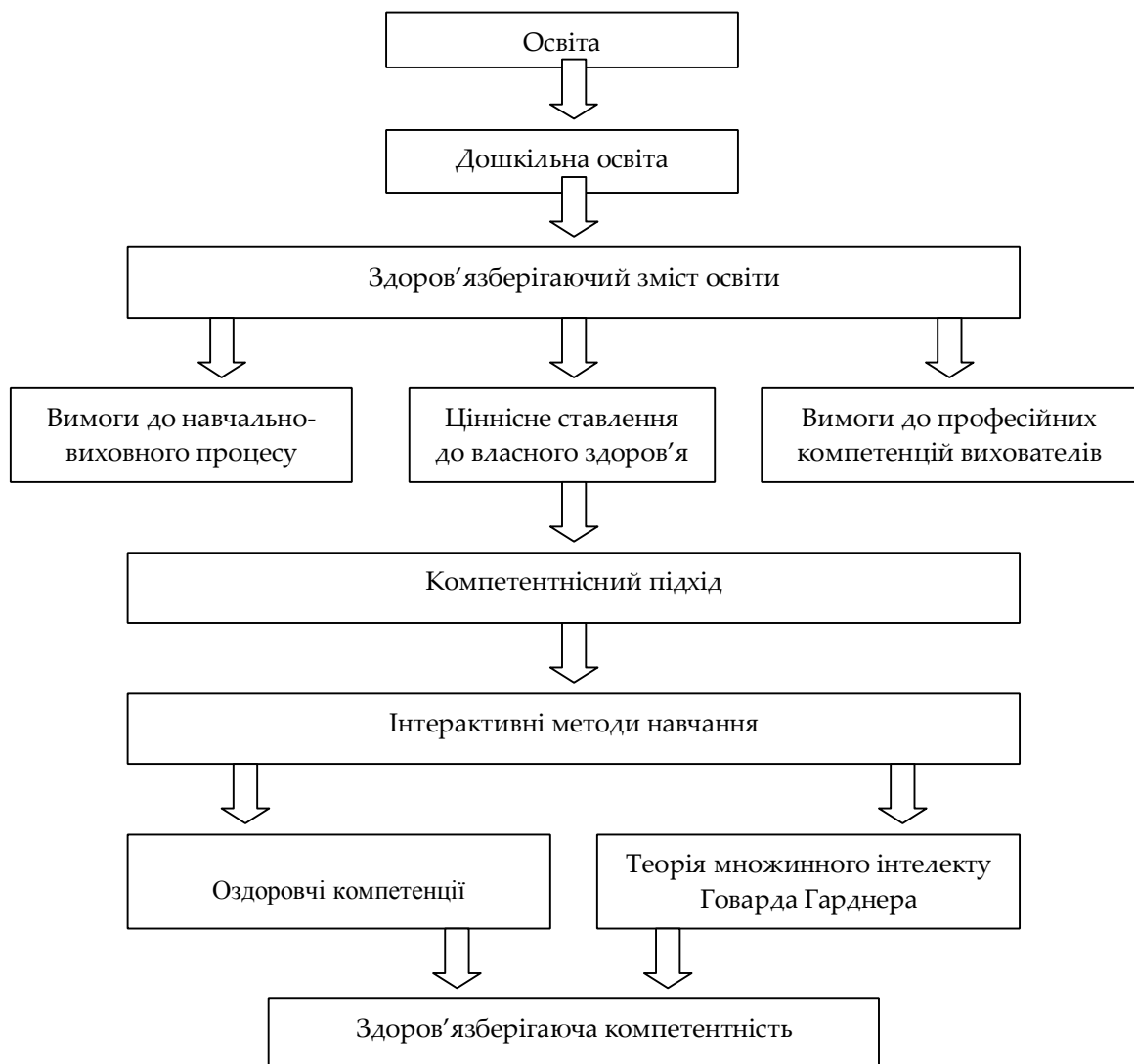
Лекція «Презентація модуля»

Метод навчання: лекція-презентація.

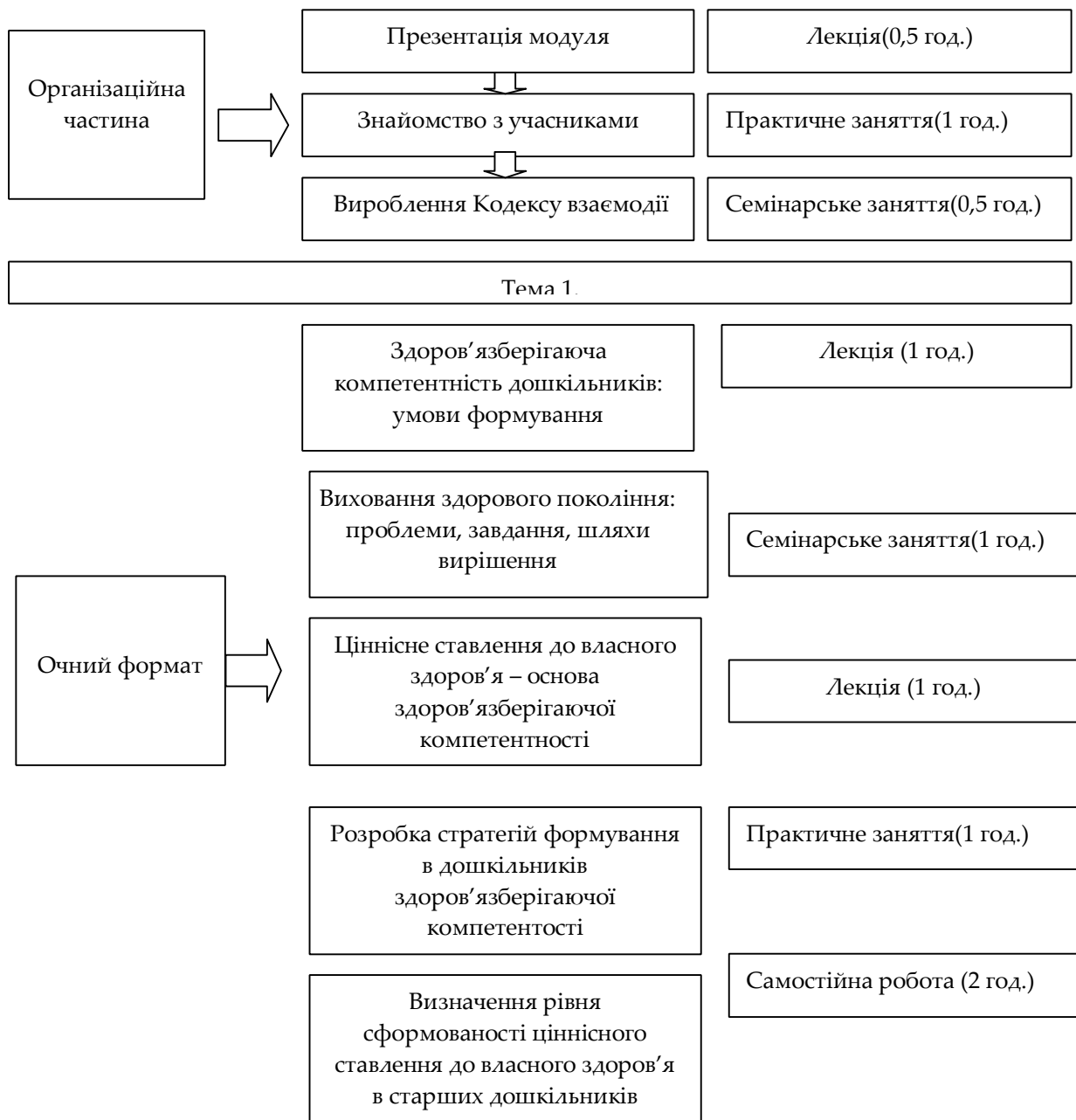
Матеріали для обов'язкового вивчення:

1. Презентація «Модуль «Методика формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників».
2. Схема «Логіка викладення змісту Модуля».
3. Схема «Сценарій вивчення Модуля».

*Схема.
Логіка викладення змісту Модуля.*

**Схема.
Сценарій вивчення Модуля.**

МІСЦЕ ДЛЯ НОТАТОК

Практичне заняття «Знайомство учасників»

Метод навчання: робота в малих групах.

Завдання для виконання:

1. Анкетування учасників (запитання анкети див. додаток А).
2. Користуючись наданою формою сформулюйте факти, що є важливими для Вашого представлення як учасника даного тренінгу.
3. Презентуйте визначені факти іншим учасникам групи та дайте відповіді на запитання, що виникнуть. |
|--|

Форма звітності для виконання завдання

<i>Назва параметру</i>	<i>Опис параметру</i>
Ім'я	
Організація, посада	
Ключові цінності	
Наявні здоров'язберігаючі компетенції	
Оцінка ставлення до власного здоров'я	
Очікувані результати	

Семінарське заняття «Вироблення Кодексу взаємодії»

Метод навчання: робота в малих групах.

Запитання для обговорення:

1. Сформулюйте визначення поняття „Кодекс взаємодії”.
2. На яких параметрах мають ґрунтуватися правила взаємодії?
3. Складіть „Кодекс взаємодії”, який, на Вашу думку, забезпечить ефективність роботи у межах даного тренінгу. |
|---|

МІСЦЕ ДЛЯ НОТАТОК

ТЕМА 1. ОЗДОРОВЧА ПАРАДИГМА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мета теми 1.

Формування професійних компетенцій вихователів дошкільних навчальних закладів для забезпечення здоров'язберігаючого змісту дошкільної освіти, формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників.

Завдання теми 1:

- **Систематизувати** знання щодо:
 - здоров'язберігаючого змісту дошкільної освіти;
 - професійних компетенцій вихователів дошкільних навчальних закладів;
 - ціннісного ставлення до власного здоров'я.
- **Сформуванати** вміння (навички):
 - будувати навчально-виховний процес на валеологічній основі, враховуючи вимоги до професійних компетенцій сучасних вихователів;
 - визначати наявний рівень сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку.
- **Розвинути** установки до:
 - аналізу;
 - рефлексії.

Очікувані навчальні результати теми 1:

- **знання:**
 - здоров'я здоров'язберігаючого змісту дошкільної освіти;
 - професійних компетенцій вихователів дошкільних навчальних закладів;
 - ціннісного ставлення до власного здоров'я.
- **вміння:**
 - будувати навчально-виховний процес на валеологічній основі, враховуючи вимоги до професійних компетенцій сучасних вихователів;
 - визначати наявний рівень сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку.
- **установки до:**
 - аналізу;
 - рефлексії.

Матеріали для обов'язкового вивчення:

1. Теоретичний матеріал до теми 1.

2. Презентації до лекцій теми 1.

МІСЦЕ ДЛЯ НОТАТОК

Теоретичний матеріал до теми 1.

Основні поняття

- **Власне здоров'я дошкільників** – це оптимальний стан організму, який характеризується гармонійною сформованістю фізичної, психічної, духовної та соціальної складових здоров'я, залежить від способу життя дитини, її ставлення до оточуючого світу.
- **Гуманізація освіти** – центральна складова нового педагогічного мислення, що передбачає переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу в світлі їх людинотвірної функції.
- **Емоційний інтелект** – здатність сприймати, розуміти, виражати і контролювати свої емоції та емоції інших.
- **Здоров'я** – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад¹.
- **Здоров'я духовне** – усвідомлення особистістю свого „Я” як частки природи і суспільства; прояв морально-вольових рис характеру у справах, спрямованих на творення, віра у вищі духовні цінності (Бога, добро, любов), відповідальність перед іншими людьми, безкорисливість.
- **Здоров'я психічне** – внутрішньосистемна основа соціальної поведінки особистості. У ньому відображається стан мозку, коли його вищі відділи забезпечують активну інтелектуальну, емоційну та свідомо-вольову взаємодію індивідуума з довкіллям. Компоненти психічного здоров'я – інтелектуальний та емоційний.
- **Здоров'я соціальне** визначає здатність дитини контактувати з однолітками та дорослими в різних життєвих ситуаціях.

¹ Большая медицинская энциклопедия: В 30-ти т. / Главн. ред. Б. Петровский. – Изд. 3-е. – М.: „Советская энциклопедия”, 1978. – Т. 8. – С. 356.

Пріоритетом для соціально здорових дітей є нестресовий стиль життя.

- **Здоров'я фізичне** – це такий стан організму дитини, коли показники основних фізіологічних систем перебувають у межах норми й адекватно змінюються в процесі взаємодії з довкіллям; це гармонійна взаємодія всіх органів та систем, їх динамічна зрівноваженість із середовищем.
- **Здоровий спосіб життя** – це активна діяльність людей, спрямована на збереження і зміцнення здоров'я, зміну способу життя, оздоровлення, боротьбу зі шкідливими звичками і чинниками ризику здоров'я.
- **Зміст навчання** – наповнення, тематичні питання, відповідає на запитання – чому вчити.
- **Знання** – це інформація (дані, поняття і стосунки), яку індивід може відтворити.
- **Інновація педагогічна** – процес створення, поширення і використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досить розв'язувались по-іншому.
- **Ключові (базові) професійні компетенції** – мінімальний набір знань, вмінь і поведінкових компетенцій, необхідних для ефективного виконання професійної діяльності.
- **Мотивація** – система мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки. Мотивами можуть виступати уявлення й ідеї, почуття й переживання, що виражають матеріальні й духовні потреби людини
- **Педагогіка співробітництва** – напрям педагогічного мислення і практичної діяльності, спрямований на демократизацію, гуманізацію і оздоровлення педагогічного процесу.
- **Соціальне середовище** (за О. Запорожцем) – це не просто необхідна зовнішня умова (поряд з повітрям, теплом). Це справжнє джерело розвитку, оскільки саме в ньому “записана” програма того, які психічні здібності мають у дитини виникнути, і визначені конкретні засоби для “переводу” цих здібностей із соціальної форми в процесуальну індивідуальну².
- **Формування соціальної якості** (до якої відноситься і ціннісне ставлення до власного здоров'я) – один із видів розвитку, зміна якісного стану особистості, яка залежить головним чином від зовнішніх впливів.
- **Ціннісне ставлення до власного здоров'я** дітей старшого дошкільного віку – це усвідомлення ними здоров'я як особистісної цінності, активна спрямованість на пізнання основ здоров'я, самостійне дотримання здорового способу життя.

². Арановская-Дубовис Д.М., Заика Е.В. Идеи А.В. Запорожца о развитии личности дошкольника // Вопросы психологии. – 1995. – № 5. – С. 88.

Здоров'язберігаюча спрямованість освітнього процесу дошкільних навчальних закладів

Чому актуальна здоров'язберігаюча компетентність?

Важливою передумовою соціально-економічного розвитку суспільства є здоров'я громадян. Формування в підростаючого покоління ставлення до власного здоров'я як до найвищої людської цінності – одне з основних завдань держави. Воно актуалізується на рівні дошкільної освіти, оскільки негативний екологічний стан навколишнього середовища, недостатня ефективність системи охорони здоров'я, зниження життєвого рівня переважної більшості родин провокують погіршення здоров'я дітей від самого народження. Лише третина сучасних дошкільників вважається відносно здоровою. Нераціональний спосіб їхнього подальшого життя, набуті шкідливі звички, невміння контролювати негативні емоції призводять до того, що на час закінчення школи лише в 5-7 % випускників стан здоров'я відповідає медичним нормам.

Аналіз сучасної педагогічної теорії і практики свідчить про наявність низки протиріч між:

- замовленням держави на виховання здорового покоління і погіршенням стану здоров'я дітей, починаючи з дошкільного віку;
- необхідністю проведення систематичної роботи з формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників і недостатньою теоретико-прикладною розробленістю поставленої проблеми;
- провідною роллю вихователів і батьків у формуванні в дітей здоров'язберігаючої компетентності та їх непідготовленістю до даного процесу.

Отже, актуальність, соціальна та педагогічна значущість проблеми обумовили необхідність формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників.

Вимоги, яких необхідно дотримуватися в процесі формування здоров'язберігаючої компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

Вимоги сучасності потребують переорієнтації змісту виховання підростаючого покоління, зміщення акцентів на створення умов для поступального, повноцінного, всебічного розвитку особистості. Для того, щоб навчити дітей жити, успішно діяти у світі, самовизначитися у ньому, необхідно сформувати у них, починаючи з дошкільного віку, ціннісне ставлення до себе, свого образу „Я”, одним із компонентів якого є „Я – здоровий”. Дитина, у якої буде сформоване сприйняття власного здоров'я як особистісної цінності, намагатиметься свідомо коригувати свою поведінку щодо здорового існування. Результат буде досягнуто за умови побудови педагогічного процесу з урахуванням завдань, спрямованих на формування ціннісного ставлення до власного здоров'я в дітей старшого

дошкільного віку з подальшим формуванням у них здоров'язберігаючої компетентності згідно з вимогами сучасної науки.

*Таблиця.
Вимоги до формування сфер здоров'я*

Сфера здоров'я	Вимоги
Фізичне здоров'я	Формувати у дітей усвідомлення здоров'я як найвищої цінності, надавати знання про будову тіла, засоби збереження здоров'я, вчити самостійно піклуватися про власне здоров'я, орієнтуватися в показниках свого фізичного стану, використовувати знання про функції органів тіла в різних видах діяльності; викликати у вихованців позитивні емоції під час виконання оздоровчих дій.
Психічне здоров'я	Формувати вміння зосередитися на приємних спогадах, використовувати їх для покращання настрою, оцінювати життєві ситуації, прогнозувати результати діяльності, наслідки поведінки; здатність зрозуміти почуття іншого, розділити їх; уміння стримувати негативні емоції, контролювати поведінку, установки на самостійне виконання оздоровчих процедур.
Соціальне здоров'я	Розкривати дітям залежність стану здоров'я від умов життя; надавати знання про правила поведінки в суспільстві; формувати уявлення про негативний вплив шкідливих звичок на здоров'я, розуміння залежності стосунків від поведінки людей, здатність безконфліктно спілкуватися, уміння піклуватися про хворих, з повагою ставитися до здорових, установки на дотримання правил здорового існування.

«Основне призначення педагогічної роботи, пов'язаної з формуванням **фізичного здоров'я**, – повернути увагу дошкільника як особистості до своєї зовнішності, власного тіла як оболонки внутрішніх органів і систем, уособлення фізичної вправності, сили, м'язової радості, здорового способу життя. Щоб вважатися компетентною, дитина має набути елементарних уявлень про свою зовнішність, статеву належність, роботу основних органів і систем, вікові зміни організму, залежність його стану від харчування та способу життя, вміння уникати дії шкідливих чинників, орієнтуватися у показниках власного здоров'я та нездоров'я. Причому це не лише знати, а й емоційно-ціннісно до нього ставитися, надаючи перевагу позитивним впливам середовища перед шкідливими, руйнівними; висловлювати позицію щодо своїх фізичних можливостей і досягнень, обґрунтовувати її; відобразити своє позитивне ставлення до „Я-фізичного”, до здорового способу життя у малюнках, віршах, за

допомогою жестів, міміки тощо. Практично спиратися на власні фізичні можливості, вдосконалювати їх, реалізовувати у житті»³.

Збереженню **психічного здоров'я** дитини, її індивідуальному розвитку сприяє «єдність вимог до неї з боку всіх дорослих – педагогічного персоналу дошкільного закладу, батьків, інших близьких людей. Єдність вимог і стратегічна спільність у поглядах на виховання виробляється, передусім, за умови беззаперечного прийняття педагогами сімейних цінностей, культури і традицій та поваги до них. Лише на цій основі має будуватися пошук таких форм роботи, які дадуть змогу виробити єдину концепцію розвитку дитини»⁴.

Формуванню **соціального здоров'я** сприяють такі якості дитини, як уміння керувати своєю поведінкою і способами спілкування, здатність вибирати адекватну альтернативу власних дій та вчинків, орієнтуватися в нових обставинах, відчувати своє місце серед інших людей. Важливим засобом формування соціального здоров'я дошкільників є гра і розвиток уміння спілкуватися. «Спільна гра ґрунтується на взаємодії учасників. Стосунки в ній містять елементи колективізму, гуманні почуття. ... Спілкування є засобом, за допомогою якого соціальні установки трансформуються у досвіді кожної людини. Гра виступає як засіб організації спілкування, спосіб доступного і виправданого донесення до дітей моральних норм»⁵.

Вимоги до професійних компетенцій вихователів дошкільних навчальних закладів.

Одним із актуальних завдань у практиці роботи дошкільних навчальних закладів є забезпечення кваліфікованої допомоги у виробленні навичок збереження, зміцнення і відновлення фізичного, психічного і соціального здоров'я дітей, а також надання дітям знань про основи здоров'я і формування в них здоров'язберігаючої компетентності. Виходячи з цього, доцільно використовувати синергетичний підхід для вирішення означених питань. Необхідно викликати в дітей прагнення зберігати і зміцнювати своє здоров'я, переконати в тому, що здоров'я значною мірою залежить від способу життя, сформуванню поняття про те, що здоров'я – основна цінність людини. Важлива місія в цій роботі належить вихователям дошкільних навчальних закладів. Великий педагог В. Сухомлинський з цього приводу писав: «Я не боюся ще й ще раз повторити: турбота про здоров'я – це найважливіша праця вихователя. Від життєрадісності, бадьорості дітей залежить їхнє духовне

³ Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб. / Наук. ред. О.Л. Кононко. – К.: Ред. журн. „Дошкільне виховання”, 2003. – С. 163-164.

⁴ Кузьменко В.У. Індивідуальний підхід: десять кроків // Дошкільне виховання. – 2006. – № 7. – С. 10.

⁵ Артемова Л.В. Формирование общественной направленности ребенка-дошкольника в игре. – К.: Выща шк. Головное изд-во, 1988. – С. 27.

життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра в свої сили...»⁶.

Основні характеристики та принципи діяльності успішного педагога дошкільного навчального закладу, що забезпечують здоров'язберігаючий зміст освіти

1. Педагог націлений на успіх кожної дитини.
2. Педагог створює позитивну навчальну атмосферу.
3. Педагог використовує індивідуальний підхід у навчанні.
4. Педагог заохочує кооперативне навчання, де вихованці навчаються на засадах співпраці та самоуправління.
5. Педагог пов'язує життєвий досвід дошкільників з навчальним процесом.
6. Педагог створює навчальне середовище, в основі якого – цінності та принципи демократії.

Шляхи реалізації принципів діяльності успішного педагога на практиці:

- 1. Педагог націлений на успіх кожної дитини:***
 - Стримує “надто активних” і заохочує “надто тихих”;
 - Має дбайливе ставлення до кожного вихованця;
 - Ставиться до дітей справедливо і розглядає їх як унікальні особистості;
 - Забезпечує можливості досягнення успіху;
 - Має терпіння;
 - Визнає як великі, так і малі цілі та досягнення;
 - Заохочує особистісне зростання;
 - Ділиться власними успіхами й поразками;
 - Відповідає на різноманітні навчальні потреби вихованців.
- 2. Педагог створює позитивну навчальну атмосферу.***
 - Заохочує командну роботу і співпрацю;
 - Дає чіткі вказівки;
 - Забезпечує бачення успіху;
 - Уникає захисної поведінки;
 - Ставиться до вихованців з гідністю і повагою;
 - Визнає окремі здібності кожної дитини;
 - Ефективно використовує час;
 - Демонструє етичну поведінку;
 - Показує чесність;
 - Має почуття гумору.

⁶ Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 140.

3. Педагог використовує індивідуальний підхід у навчанні

- Знає індивідуальні особливості своїх вихованців, такі як: темперамент, сімейна культура, особливості розвитку тощо;
- Визнає, що кожна дитина розвивається у власному темпі, і має індивідуальні особливості;
- Використовує знання індивідуальних особливостей вихованців для планування навчальних завдань, очікуваних навчальних результатів;
- Організовує навчальне середовище, яке відображає індивідуальні особливості дітей у групі;
- Планує навчальні цілі, враховуючи зону найближчого розвитку для кожної дитини;
- Використовує різні форми навчання (робота в малих групах, робота в парах тощо) для застосування індивідуального підходу;
- Рішення стосовно навчальних завдань базуються не лише на рекомендаціях державних навчальних програм, а й на спостереженнях вихователя за дітьми та їх оцінці;
- Володіє та використовує навички спостереження для відслідковування індивідуального прогресу кожного вихованця.

4. Педагог заохочує кооперативне навчання, де вихованці навчаються на засадах співпраці та самоуправління.

- Забезпечує можливість кооперативного навчання;
- Заохочує оцінку вихованців їхніми однолітками;
- Забезпечує конструктивний зворотній зв'язок;
- Надає дітям рекомендації щодо групової роботи;
- Допомагає вихованцям при створенні плану роботи;
- Заохочує дошкільників спільно визначати цілі навчання;
- Сприяє розвитку самоуправління і спілкуванню вихованців, розуміючи, що це тривалий і поступовий процес;
- Моделює та заохочує активну участь кожного у роботі групи.

5. Педагог пов'язує життєвий досвід дошкільників з навчальним процесом:

- Включає досвід дошкільників до планів занять;
- Заохочує дітей ділитися власним досвідом у контексті навчальних завдань;
- Розвиток навичок відбувається в контексті, значимому для вихованців;
- Дошкільникам пропонуються конкретні навчальні завдання з відомим багажем досвіду;
- Вважає, що будь-який досвід є навчальним і приділяє час, щоб допомогти дітям засвоїти і застосувати набуті навички;
- Використовує досвід вихованців для забезпечення мотивації навчання.

6. Педагог створює навчальне середовище, в основі якого – цінності та принципи демократії.

- Забезпечує право вибору дошкільників у щоденному житті групи;
- Моделює та заохочує повагу та врахування вкладу кожного вихованця;
- Моделює та заохочує способи прийняття рішень «виграв-виграв»;
- Заохочує визнання розмаїтості у класі;
- Уникає практики «позитивної дискримінації».

Адаптовано з навчально-методичного посібника «Як стати майстерним педагогом» / Кол. автор.: Ковальчук В.І., Сергеева Л. М. та ін. За заг. ред. Л.І.Даниленко, - К., 2007.

Таблиця.

Порівняння традиційної моделі освіти з особистісно орієнтованою

Традиційна модель	Особистісно- орієнтована модель
Вихователі дають вказівки дітям займатися одним і тим самим одночасно	Вихователі визнають, що кожна дитина розвивається у власному темпі і має свої індивідуальні особливості
Вихователі постійно зайняті, спрямовуючи, розподіляючи, наставляючи	Вихователі діють перш за все, як помічники (фасилітатори), а лише потім як викладачі
Діти більшість часу працюють над поставленими завданнями	Навчання здійснюється головним чином в різних центрах навчання
Типу матеріалів, з якими працюють діти, приділяється мало уваги	Матеріали, які використовуються для безпосереднього навчання, є важливою складовою навчання
Наголос робиться на результаті навчання	Навчання – це постійний процес
Увага приділяється розвитку вузько пізнавальних навичок та засвоєнню конкретних фрагментарних розділів змісту	Розділи змісту групуються за можливістю навколо головних концепцій. Розвиток навичок відбувається у контексті, значущому для дітей
Навчання зосереджено на абстрактних матеріалах та ідеях	Дітям пропонуються конкретні навчальні завдання з відомим багажем досвіду
Рішення щодо навчальної програми приймається вихователем, який керується рекомендаціями державних навчальних програм	Рішення щодо навчальної програми базуються не лише на рекомендаціях державних навчальних програм, а й на результатах спостережень вихователя за дітьми
Всі рішення у групі приймаються педагогом	Діти залучаються до процесу прийняття рішення і до вибору, з

	ким вони хочуть працювати і що вони хочуть вивчати
Вихователі головним чином слідкують за процесами контролю та управління	Вихователі сприяють розвитку самоуправління і спілкування дітей, розуміючи, що це – тривалий і поступовий процес
Протягом дня у групі панує тиша	Вихователі цінують, коли діти використовують мову для спілкування, і виділяють для цього час протягом навчального заняття

Методичні рекомендації для вихователів щодо побудови роботи з формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників
Фізичне здоров'я

1. Щоденно планувати і проводити навчально-виховну роботу щодо формування в дітей ціннісного ставлення до власного здоров'я.
2. Стимулювати в дошкільників прагнення до самостійного піклування про здоров'я.
3. Використовувати дидактичні ігри, посібники, художні та фольклорні твори, ілюстрації в процесі надання дітям знань про сфери здоров'я.
4. Створювати умови для самостійного визначення дітьми функцій органів тіла, а саме: проводити досліди, експерименти, пропонувати для виконання проблемні завдання відповідно до теми, що вивчається.
5. Закріплювати назви органів тіла і правила догляду за ними під час виконання дітьми гігієнічних і загартувальних процедур, у ході сюжетно-рольових ігор „Сім'я”, „Дитячий садок”, „Лікарня” тощо.
6. Спонукаючи дітей встановлювати зв'язок між станом окремих органів тіла і загальним самопочуттям, робити висновки щодо доцільності дотримання здоров'язберігаючого стилю поведінки.
7. Кожні два тижні оновлювати комплекс вправ із коригувальної гімнастики та проводити її з дітьми з метою збереження правильної постави, зміцнення стоп. Постійно спонукаючи дітей контролювати правильну поставу в однолітків та рідних. Пояснювати вплив постави на стан внутрішніх органів людини.
8. Доводити дошкільникам необхідність щоденного виконання фізичних вправ і дотримання рухового режиму. Розкривати їх роль у розвитку організму дитини.
9. Забезпечувати активний руховий режим відповідно до віку дітей. Зміст фізкультхвилинок, фізкультпауз тощо збагачувати інформацією про будову і функції органів тіла. Підтримувати бажання вихованців організовувати рухливі ігри, придумувати власні загальнорозвивальні вправи. Спонукаючи слабоактивних дітей включатися в ігри, розваги.

-
10. Привчати дітей до самостійного виконання загартувальних процедур (миття рук до ліктів, обтирання тіла вологою рукавичкою, ходіння босоніж тощо). Пропонувати дошкільникам виконувати їх із членами родини.
 11. Під час щоденних прогулянок акцентувати увагу дітей на загартувальних властивостях сонця, повітря і води. Спонукаючи вихованців робити висновки щодо власних відчуттів після переходу з приміщення на подвір'я.
 12. Постійно формувати в дошкільників культуру споживання їжі. Давати поняття про необхідність дотримання режиму харчування. Пояснювати значення окремих продуктів для зміцнення і збереження власного здоров'я. Формувати елементарне уявлення про функціонування системи травлення.
 13. Навчати дітей правил безпеки життєдіяльності. Закріплювати знання дошкільників у процесі моделювання життєвих ситуацій здоров'язберігаючого змісту.
 14. Проводити роботу з формування в дітей ціннісного ставлення до власного здоров'я в тісній співпраці з батьками. Запрошувати їх до участі в просвітницьких і оздоровчих заходах, що проводяться в дошкільному навчальному закладі: батьківських зборах, дискусіях, консультаціях, бесідах, практичних заняттях; Днях здоров'я, Днях відкритих дверей, туристичних походах, спортивних розвагах тощо.
 15. Постійно здійснювати медико-педагогічний контроль за станом фізичного здоров'я вихованців. Повідомляти батьків про результати обстеження дітей.

Психічне здоров'я

1. Створити в групі атмосферу шанобливого ставлення до людини, яка вміє підтримувати на належному рівні власне здоров'я, а також піклується про здоров'я інших людей.
2. Середовище, у якому перебувають діти, максимально наблизити до домашньої обстановки. Проводити різноманітні заходи, що сприяють збереженню психічного здоров'я дошкільників. Організувати в групі куточок релаксації, домашньої іграшки тощо.
3. Надавати дітям знання про емоції людини, розвивати вміння контролювати негативні емоції. Закріплювати правила ввічливої поведінки. Акцентувати увагу дітей на недопустимості некоректного ставлення до інших людей.
4. Розвивати в дітей здатність розрізняти почуття людей і відповідно на них реагувати. Моделювати життєві ситуації різної емоційної спрямованості в ході сюжетно-рольових ігор „Сім'я”, „Дитячий садок”, „Поліклініка”, „Лікарня”, „Театр” тощо.
5. З повагою ставитися до ініціатив, ідей, побажань дошкільників з питань формування знань про здоров'я, включати їхні пропозиції в подальшу навчально-виховну роботу.

6. Навчати дітей встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між поведінкою, стосунками з однолітками і станом здоров'я. Використовувати твори художньої літератури відповідного змісту з метою закріплення правил культури поведінки. Пропонувати дошкільникам аналізувати поведінку літературних героїв, співвідносити з власною, робити висновки щодо її доцільності.
7. Навчати дітей з терпимістю ставитися до однолітків. Спонукаючи вихованців аналізувати конфлікти, що виникають, з метою подальшого їх запобігання.
8. Виявляти психологічні особливості дітей, здійснювати особистісно орієнтований підхід у процесі виховання і навчання дошкільників.
9. Не залишати поза увагою жодної з проблем, що виникають у дітей. Вирішувати їх в індивідуальному порядку, доброзичливо і спокійно.
10. У роботі з дітьми із заниженою самооцінкою допомагати їм виділяти власні сильні якості, формувати позитивне ставлення до самих себе. З цією метою в повсякденну діяльність включати бесіди "Що тобі подобається в собі?", колективні завдання: зробити "ланцюжки вмінь", психогімнастику, проводити ігри та застосовувати метод Ш. Амонашвілі „відповідь на вушко" тощо.
11. Навчати дітей встановлювати контакти з однолітками і дорослими, розвивати їхню емоційно-вольову сферу. Використовувати в роботі зі старшими дошкільниками комплекс психогігієнічних ігор, вправ, наприклад, „Назви своє ім'я" (вчити представляти себе колективу, називати своє ім'я), „Легітні слова" (виховувати доброзичливе ставлення до людей), „Як пройшов сьогодні день?" (формувати вміння аналізувати події, робити висновки) тощо.

Соціальне здоров'я

1. Наголошувати вихованцям на тому, що, змалечку дотримуючись правил здорового способу життя, вони зможуть краще пристосуватися до умов навколишньої дійсності, їм буде легше навчатися у школі, сприймати нову інформацію, радіти спілкуванню з однолітками і дорослими.
2. Надавати дітям можливість за власним бажанням повторювати, моделювати, аналізувати з товаришами запропоновані вихователем під час занять ситуації, які сприяють формуванню соціального здоров'я. Доцільно розробити ситуації за темами: „Етикет у житті людини", „Я, сім'я і всі люди" „Я і мої друзі" тощо.
3. Збагачувати досвід діяльності в колективі і позитивного ставлення до однолітків, впроваджуючи види діяльності, які потребують співпраці вихованців. Розвивати в дітей уміння надати допомогу, діяти, не заважаючи іншим, тактовно вказувати на недоліки. Нагадувати дітям про правила спілкування з однолітками і дорослими тощо.

4. Для соціального та емоційного розвитку дітей вихователям необхідно постійно демонструвати бажану поведінку. Дошкільники мають бачити, що вихователь їх поважає, співпрацює з ними, шукає взаємоприйнятних рішень, висловлює емоції за допомогою слів. Така модель поведінки дорослого сприяє утворенню в групі атмосфери дружби та взаємодопомоги, а діти починають наслідувати поведінку вихователя.
5. Моделювати разом із дітьми проблемні ситуації, що стосуються формування соціального здоров'я. Доцільно, щоб роль дитини з негативною поведінкою інколи грав вихователь. Таким чином педагог має допомогти дітям зрозуміти недопустимість подібної поведінки.
6. Пропонувати дітям складати казки і створювати малюнки про те, що допомагає бути здоровим, про чуйність і байдужість, про звички, які зберігають і які руйнують здоров'я, про дружбу тощо. Малюнки дітей можуть бути присвячені таким темам: "Мій лікар", "Улюблений куточок природи", "Я і моя сім'я", "Моє рідне місто", "Свято в нашій сім'ї" тощо.
7. Давати дітям зрозуміти, коли їхня поведінка не є соціально прийнятною. Спонукаючи вихованців аналізувати власні дії і їх наслідки.

Таблиця.

Тематичний план роботи з дітьми старшого дошкільного віку з формування здоров'язберігаючої компетентності

Місяць	Тема місяця	Темати тижнів
Вересень	Здоров'я – найвища цінність	"Наше здоров'я – у наших руках", "Ні – шкідливим звичкам!", "Ми не будемо сваритися", "Добрі вчинки душу гріють".
Жовтень	Будова тіла людини	"З чого складається тіло людини?", "Волосся і догляд за ним", "Наші руки", "Той не хворіє, хто руки чисто мие".
Листопад	Будова та функції шкіри	"Знайомство з будовою та захисною функцією шкіри", "Що вміє наша шкіра?", "Шкіра любить бути чистенькою", "Захворювання шкіри".
Грудень	Орган зору – очі	"Знайомство з органом зору – очима", "Навіщо людині очі?", "Очі – дзеркало душі", "Які бувають емоції?"
Січень	Орган слуху – вухо	"Будова вуха", "Що можуть наші вушка?", "Будеш вушка берегти – будеш гарно чути", "Вушка люблять слухати ввічливі слова".
Лютий	Ніс, органи	"Будова носа", "Що вміє наш носик?", "Знайомство з органами дихання", "Як

Компонентна структура ціннісного ставлення до власного здоров'я

Когнітивно-інтелектуальний компонент

У педагогічному процесі, орієнтованому на формування здоров'язберігаючої компетентності в дітей старшого дошкільного віку, суттєвого значення набуває стимулювання розвитку **когнітивно-інтелектуального компоненту** ціннісного ставлення, адже знання є основою свідомого ставлення дошкільників до навколишньої дійсності і до самих себе. У процесі набуття знання суб'єкт не тільки вчиться, але й формується як моральна особистість, визначає власні естетичні критерії. В. Сухомлинський підкреслював, що «без оволодіння науковими знаннями неможливі ні праця, ні елементарна культура людських стосунків. Процес пізнання навколишньої дійсності є нічим незамінним емоційним стимулом думки. Для дитини дошкільного віку цей стимул відіграє виключно важливу роль»⁷.

Когнітивно-інтелектуальний компонент передбачає наявність двох підсистем: уже засвоєні (цілеспрямовано або стихійно) знання, уміння, навички, на яких ґрунтується вивчення нового, і власне нові знання та способи дій, які є об'єктом засвоєння. Нові знання мають нести в собі необхідну життєво важливу інформацію і бути доступними для сприйняття дітьми. У контексті нашого дослідження діти старшого дошкільного віку мають отримувати в певній системі елементарні знання про себе, своє тіло, функції органів і систем організму. Також важливим завданням є формування в дітей навичок валеологічного мислення, здатності прогнозувати результати своєї діяльності, поведінки. На нашу думку, у процесі ознайомлення дошкільників з основами здоров'я важливо не обмежуватися лише наданням їм певного обсягу знань з даної тематики, а й розвивати в них прагнення до пізнавальної

⁷ Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 22-23.

активності і практичної діяльності. Доречно вчити дітей спостерігати, оцінювати різноманітні життєві ситуації і робити власні висновки щодо необхідності дотримуватися здорового способу життя.

Емоційно-мотиваційний компонент

Емоції є психічним відображенням життєвого смислу явищ і ситуацій. Вони проявляються у формі безпосереднього, пристрасного переживання, обумовленого відношенням їх об'єктивних властивостей до потреб індивіда, і належать до процесів внутрішньої регуляції поведінки. Емоції є суб'єктивною формою прояву потреб. Вони спонукають і спрямовують діяльність для їх задоволення. Виходячи з того, що протягом життя людина постійно залучена до різноманітної діяльності, відтворює ту чи іншу поведінку, необхідно розкрити причини, що викликають активність суб'єкта, тобто **мотивацію** до діяльності.

Формуючи ціннісне ставлення до власного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку, слід враховувати особливості їхнього психічного розвитку, зокрема наявність супідрядності мотивів. На цьому ґрунті необхідно створити умови для усвідомлення дітьми в якості домінуючого мотиву життєдіяльності прагнення до здорового, повноцінного життя.

Таким чином, емоційно-мотиваційний компонент забезпечує формування в дітей стійкого позитивного ставлення до діяльності. Мета мотивації ціннісного ставлення до власного здоров'я, на нашу думку, має полягати в необхідності:

- активізувати і закріпити в дітей позитивні емоції, пов'язані зі здоровим існуванням;
- викликати інтерес до засобів підтримання здоров'я;
- активізувати бажання самостійно мислити;
- вчити знаходити причинно-наслідкові зв'язки між поведінкою і станом здоров'я;
- сформувати стійке прагнення до самостійного піклування про власне здоров'я.

Поведінково-діяльнісний компонент

Однією з найважливіших форм вияву ціннісного ставлення дитини до об'єкта або явища є її діяльність, зумовлена різноманітними мотивами, тобто **поведінково-діяльнісний компонент** ціннісного ставлення. У психології діяльність визначається як активна взаємодія з навколишньою дійсністю, під час якої суб'єкт діяльності цілеспрямовано діє на об'єкт з метою задоволення власних потреб. Діяльність є основним способом пізнання навколишнього світу, утвердження людини в ньому. У той же час «...шлях формування особистості полягає в поступовому звільненні людини від безпосереднього впливу середовища, що дозволяє їй свідомо перетворювати це середовище і

саму себе. Для особистості стає характерною активна, а не пасивна форма поведінки»⁸.

Будь-яка дія будується на основі образу, і людина, виконуючи дію, створює цей образ. У процесі спільної з дорослим і самотійної діяльності в неї закріплюються ті чи інші характеристики здоров'я, які згодом знаходять відображення в її свідомості. Можна припустити, що в результаті цілеспрямованого виховання педагогами і батьками в дитини формується певний образ здорової людини, якого вона зможе дотримуватися в подальшому житті.

Здорову особистість необхідно виховувати від самого народження, особливо активізуючи педагогічний вплив у період дошкільного дитинства. Адже, по-перше, важливі сенситивні періоди розвитку людини припадають саме на дошкільний вік; по-друге, у дошкільників немає суб'єктивних причин для захворювань; по-третє, за даними психологів, у дошкільному віці в процесі активної дитячої діяльності реально виховати свідоме, бережливе ставлення до власного здоров'я.

Таблиця.

Система критеріїв і показників сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я в старших дошкільників

Критерії	Сфери здоров'я	Показники
Знання про основи здоров'я	Фізична	Усвідомлення здоров'я як найвищої цінності. Знання будови і функцій органів і систем організму людини, чинників, що сприяють збереженню здоров'я.
	Психічна	Усвідомлення власного розвитку. Прагнення до здобуття нової інформації про здоров'я. Знання емоційних станів людини. Уміння передбачати наслідки дій.
	Соціальна	Усвідомлення залежності стану здоров'я від умов і способу життя. Знання правил поведінки в суспільстві.
Емоційна реакція на оздоровчі дії	Фізична	Уміння мотивувати вибір засобів підтримання здоров'я. Позитивне ставлення до оздоровчих процедур.
	Психічна	Здатність зрозуміти і розділити стан і почуття оточуючих. Наявність

⁸ Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1968. – С.439.

		потреб та інтересу до підтримки власного здоров'я.
	Соціальна	Прагнення до безконфліктних стосунків. Володіння вербальними і невербальними засобами спілкування.
Здоров'ятворча діяльність	Фізична	Використання знань про функції органів тіла в різних видах діяльності. Сформованість навичок піклування про власне здоров'я.
	Психічна	Уміння стримувати негативні емоції, контролювати поведінку. Ініціативність, наполегливість при виконанні оздоровчих процедур.
	Соціальна	Дотримання правил культурної та здоров'язберігаючої поведінки. Уміння піклуватися про хворих, розрізняти вчинки, що шкодять здоров'ю.

Критерії і показники є основою змістових характеристик рівнів:

– *високий рівень* (87–74 бали) – діти усвідомлюють, що здоров'я є найвищою цінністю. Мають знання про будову і функції органів тіла, про чинники, що сприяють збереженню здоров'я. Розрізняють емоції, уміють їх контролювати, ініціативні і наполегливі при виконанні оздоровчих процедур, мотивують їхню доцільність. Усвідомлюють залежність стану здоров'я від способу життя, уміють безконфліктно спілкуватися. Дотримуються правил дбайливого ставлення до організму і культурної поведінки;

– *достатній рівень* (73–48 балів) – діти усвідомлюють, що здоров'я важливе для людини. Знають назви органів тіла, мають уявлення про їх будову і функції. Мають загальні уявлення про засоби збереження здоров'я, чинники, що негативно на нього впливають. Розрізняють емоції, намагаються їх контролювати. Діти наполегливі при виконанні оздоровчих процедур, якщо їм цікаво, але з певними труднощами мотивують їхню доцільність. Усвідомлюють залежність стану здоров'я від способу життя. Прагнуть до безконфліктного спілкування. Намагаються дотримуватися правил дбайливого ставлення до організму і культурної поведінки;

– *середній рівень* (47–23 бали) – діти не замислюються над здоров'ям як цінністю, мають елементарне уявлення про функції, будову органів тіла, чинники, що сприяють збереженню і зміцненню фізичного здоров'я.

Розрізняють найпростіші емоції, не завжди їх контролюють. При можливості ігнорують виконання оздоровчих процедур, невпевнено мотивують їхню доцільність. Нечітко пов'язують стан здоров'я людини зі способом життя. При нагадуванні дотримуються правил дбайливого ставлення до організму і культурної поведінки. Часто є учасниками конфліктів;

– *низький рівень* (22 і менше балів) – діти не вважають здоров'я цінністю, не знають назви, будову і функції органів тіла. Не визначають чинники, що сприяють збереженню і зміцненню здоров'я. Не називають емоції, не контролюють їх прояви. Уникають оздоровчі процедури, не пов'язують стан здоров'я людини зі способом життя. Провокують конфлікти, не дотримуються правил дбайливого ставлення до організму і культурної поведінки.

Зразки практичних завдань, на визначення рівнів сформованості когнітивно-інтелектуального, емоційно-мотиваційного і поведінково-діяльнісного компонентів ціннісного ставлення до власного здоров'я.

Практичний блок може складатися з 9 завдань: 3-х серій (відповідно до 3 компонентів ціннісного ставлення) по 3 завдання в кожній, підібраних згідно зі змістом складових здоров'я (фізичної, психічної і соціальної). Кожне завдання оцінюється від 0 до 3 балів. Максимальна кількість балів – 27.

Загальна сума балів за серію:

9 – 8 балів – В – високий рівень;
7 – 6 балів – Д – достатній рівень;
5 – 4 балів – С – середній рівень;
3 і менше балів – Н – низький рівень.

Система критеріїв оцінки завдань згідно з компонентами ціннісного ставлення надана в додатках (див. додаток А).

Мета 1 серії завдань – виявлення рівня сформованості когнітивно-інтелектуального компонента ціннісного ставлення дошкільників до власного здоров'я.

1.1. Мета: Виявити рейтинг здоров'я в уявленні дошкільників.

Завдання: Запропонувати дітям проранжирувати поняття: дружба, здоров'я, злість, доброта, життя.

1.2. Мета: Виявити здатність дітей уявити себе в минулому і майбутньому. Розуміння послідовності вікових змін зовнішнього вигляду людини.

Завдання: Запропонувати дітям скласти міні-опис “Яким я був, яким я буду” (Зовнішній вигляд від віку немовляти до старості).

1.3. Мета: Виявити знання дітьми правил поведінки в колективі, розуміння залежності стосунків від поведінки людей.

Завдання: “Моделювання ситуацій”. Запропонувати дітям спрогнозувати ставлення до себе однолітків при таких моделях поведінки:

- а) вважати себе найкращим, ображати дітей;
- б) завжди бути готовим надати допомогу;
- в) вміти співчувати, жаліти дітей;
- г) хвалитися новими іграшками.

Друга серія завдань спрямована на визначення рівня сформованості емоційно-мотиваційного компонента ціннісного ставлення дошкільників до власного здоров'я.

2.1. Мета: Виявити сформованість у старших дошкільників уміння мотивувати вибір засобів підтримання здоров'я.

Завдання: Запропонувати дітям продовжити речення мотивацією дії оздоровчого спрямування: „Я роблю зарядку, тому що... Я чищу зуби, тому що... Я сплю, тому що... Я їм фрукти й овочі, тому що...”.

2.2. Мета: Виявити в дітей наявність знань назв проявів емоцій, розуміння впливу наслідків дій на емоційний стан людей.

Завдання: Запропонувати дітям створити логічний ланцюжок: дія – емоція. До картинок із зображенням дії (зустріч дитини з мамою, сварка між подругами, діти в цирку та ін.) підібрати відповідну піктограму.

2.3. Мета: Виявити сформованість уміння використовувати в процесі спілкування невербальні форми (міміку, жести).

Завдання. Запропонувати дітям за допомогою пантоміми відтворити певні емоції, а саме:

- насупитися, як сердита людина, зла чарівниця;
- посміхнутися, як кіт на сонці, як хитра лисиця, як весела дитина, як великий добрий ведмідь;
- здивуватися, наче побачили щось невідоме;
- зацікавитися, намагаючись узнати, що смачного купила мама;
- злякатися, як дитина, що загубилася в лісі, заєць, що побачив вовка, кошеня, на яке гавкає собака.

Мета третьої серії завдань – визначення рівня сформованості поведінково-діяльнісного компонента ціннісного ставлення дошкільників до власного здоров'я.

3.1. Мета: Визначити вміння дошкільників використовувати знання про функції органів тіла в різних видах діяльності.

Завдання: Запропонувати дітям взяти участь у дослідах з вилученням із діяльності певних органів тіла:

- із зав'язаними очима за допомогою рук вибрати предмети, які можна використовувати в оздоровчих процедурах (лід, жорстка рукавичка, вода, зубна щітка, килимок з нашитими ґудзиками, масажер тощо);
- почистити зуби без участі рук;
- знайти за запахом (із закритими очима) лікувальні засоби: часник, лимон, м'яту;
- із закритими вухами назвати того, хто покликав та ін.;
- пройти східцями, не згинаючи колін;
- напитися води із закритим ротом.

3.2. Мета: Виявити здатність вихованців розрізняти вчинки, які сприяють і які шкодять формуванню психічного здоров'я.

Завдання: Запропонувати дітям взяти участь у грі-інсценізації "Добре – погано". Визначити здоров'язберігаючу спрямованість дій і відобразити їх. (Кричати на друзів; заспокоїти малюка; плакати; радіти приходу подруги; вимагати іграшку; допомогти дорослим; пожаліти тварину; сумувати разом з другом, згадувати приємні події).

3.3. Мета: Виявити уявлення дітей про різні види діяльності, які сприяють збереженню і зміцненню здоров'я.

Завдання: Запропонувати дошкільникам серед наявних картинок і фотографій із зображенням дітей, що катаються на санках, роблять ранкову гімнастику, їдять сніг, чіпси, морозиво, овочі, фрукти; надто закутані взимку, плавають у річці, сплять на ліжку, що прогинається, обливаються холодною водою та ін. вибрати ті, на яких зображені діти, які займаються корисною для здоров'я діяльністю.

Види навчальної діяльності до теми № 1

Лекція 1.

«Здоров'язберігаюча компетентність дошкільників: умови формування»

Метод навчання: лекція – презентація.

Матеріали для обов'язкового вивчення:

1. Презентація до теми № 1 «Оздоровча парадигма дошкільної освіти».
2. Матеріали до теми № 1 «Оздоровча парадигма дошкільної освіти»:
 - Здоров'язберігаюча спрямованість освітнього процесу дошкільних навчальних закладів.
 - Вимоги, яких необхідно дотримуватися в процесі формування здоров'язберігаючої компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

-
- Основні характеристики та принципи діяльності успішного педагога дошкільного навчального закладу, що забезпечують здоров'язберігаючий зміст освіти.
 - Методичні рекомендації для вихователів щодо побудови роботи з формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників.
 - Тематичний план роботи з дітьми старшого дошкільного віку з формування здоров'язберігаючої компетентності.

Семінарське заняття
«Виховання здорового покоління: проблеми, завдання, шляхи вирішення»

Метод навчання: робота в малих групах.

Запитання для обговорення:

1. Які причини погіршення здоров'я дітей?
2. Які шляхи формування, збереження і зміцнення здоров'я дітей?
3. Хто є ключовими особами у процесі виховання здорового покоління і яка їхня роль?
4. Які завдання стоять перед дошкільним навчальним закладом щодо вирішення даної проблеми?

Завдання для виконання:

1. Оберіть питання, яке бажаєте обговорювати.
2. Об'єднайтеся у групи відповідно до обраного питання.
3. Знайдіть в Інтернеті сайти, на яких розміщена інформація, що цікавить Вас.
4. Перешліть адреси сайтів учасникам інших груп за допомогою електронної пошти.
5. Обговоріть питання у своїй групі за допомогою форуму.
6. Створіть презентації для обраного питання.
7. Візьміть участь в обговоренні і презентації питання.

Лекція 2.

«Ціннісне ставлення до власного здоров'я – основа здоров'язберігаючої компетентності»

Метод навчання: лекція – презентація.

Матеріали для обов'язкового вивчення:

1. Презентація до теми № 1 «Оздоровча парадигма дошкільної освіти».
2. Ціннісне ставлення до власного здоров'я – підґрунтя формування здоров'язберігаючої компетентності.
3. Компонентна структура ціннісного ставлення до власного здоров'я.

4. Система критеріїв і показників сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я в старших дошкільників.
5. Зразки практичних завдань.

Практичне заняття
«Розробка стратегій формування в дошкільників
здоров'язберігаючої компетентості»

Метод навчання: робота в малих групах.

Завдання для виконання:

1. Розробіть анкету на визначення наявного рівня знань дошкільників щодо власного здоров'я.
2. Сформулюйте власне визначення поняття здоров'язберігаюча компетентність.
3. Використовуючи теоретичний матеріал до теми 1, складіть алгоритм діяльності педагога з формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників.
4. Визначте види діяльності дошкільників, які доцільно включати в процес формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників.

Форма звітності 1 для виконання завдання

Вступна частина анкети
Основна частина анкети
I. Контактні питання. 1. 2. ...
II. Основні питання. 1. 2. ...
III. Заключні питання. 1. 2. ...
„Паспортичка”
Завершення анкети

Форма звітності 2 для виконання завдання

Назва параметру	Опис параметру
Здоров'язберігаюча компетентність – це ...	
Принципи діяльності успішного педагога	1. 2. 3. 4. 5. 6.
Види здоров'язберігаючої діяльності дошкільників	1. 2. 3. 4. 5. 6.

ДЛЯ ДОПИТЛИВИХ **Самостійна робота**

«Створення алгоритму визначення рівня сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я в старших дошкільників»

- **Форма проведення:** індивідуальна робота.
- **Статус:** необов'язковий.

Завдання для виконання:

<ol style="list-style-type: none">1. Використовуючи теоретичний матеріал до теми 1, виділіть основні компоненти ціннісного ставлення до власного здоров'я.2. Визначте, на Ваш погляд, які компетенції необхідно сформувати в дошкільників відповідно до кожного компоненту.3. Розробіть власні завдання для визначення рівня сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я в старших дошкільників.4. Оберіть групу старших дошкільників.5. Запропонуйте дітям для виконання блок розроблених Вами практичних завдань.6. Визначте за допомогою поданих критеріїв рівні сформованості здоров'язберігаючих компетентностей у старших дошкільників (див. додаток Б).7. На основі отриманих результатів зробіть висновки – рекомендації щодо організації роботи з формування здоров'язберігаючих компетентностей у старших дошкільників.

Форма звітності для виконання завдання

Компонент ціннісного ставлення	Здоров'язберігаюча компетентність	Завдання для визначення рівня сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я	Оцінка виконання завдання (від до)
1.		1. 2. 3.	
2.		1. 2. 3.	
3.		1. 2. 3.	

ТЕМА 2. ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ

Мета теми 2.

Формування професійних компетенцій вихователів дошкільних навчальних закладів для використання інтерактивних методів навчання в процесі формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників.

Завдання теми 2:

- *Систематизувати знання щодо:*
 - о компетентісного підходу в процесі формування в дошкільників здоров'язберігаючої компетентності;
 - о індивідуального підходу у навчанні дошкільників;

-
- інтерактивних методів навчання старших дошкільників;
 - теорії множинного інтелекту Говарда Гарднера.
 - *Сформуванати вміння (навички):*
 - розвивати компетенції, необхідні для формування в дошкільників здоров'язберігаючої компетентності;
 - впроваджувати індивідуальний підхід у навчання дошкільників;
 - використовувати в навчальному процесі інтерактивні методи;
 - розробляти навчальні завдання для формування в дошкільників здоров'язберігаючої компетентності відповідно до різних типів інтелекту.
 - *Розвинути установки до:*
 - інноваційної діяльності;
 - рефлексії.

Очікувані навчальні результати теми 2:

- *знання:*
 - компетентісного підходу в процесі формування в дошкільників здоров'язберігаючої компетентності;
 - індивідуального підходу у навчанні дошкільників;
 - інтерактивних методів навчання старших дошкільників.
 - теорії множинного інтелекту Говарда Гарднера;
 - *вміння:*
 - розвивати компетенції, необхідні для формування в дошкільників здоров'язберігаючої компетентності;
 - впроваджувати індивідуальний підхід у навчання дошкільників;
 - використовувати в навчальному процесі о інтерактивні методи.
 - розробляти навчальні завдання для формування в дошкільників здоров'язберігаючої компетентності відповідно до різних типів інтелекту.
- *установки до:*
 - інноваційної діяльності;
 - рефлексії

Матеріали для обов'язкового вивчення:

1. Теоретичний матеріал до теми 2.
2. Презентації до лекцій теми 2.

Теоретичний матеріал до теми 2.

Основні поняття

- **Вміння** – готовність людини ефективно виконувати дії (або діяльність) відповідно до мети і умов, за яких необхідно діяти. Основою вмінь є знання: розрізняють розумові, практичні, часткові, загальні та узагальнені.
- **Гуманізація освіти** – центральна складова нового педагогічного мислення, що передбачає переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу в світлі їх людино-ствірної функції. Гуманізація освіти в широкому розумінні означає вияв поваги до школи, вчителів, викладачів, до особистості учня, довіру до них, прийняття їхніх особистісних цілей, інтересів і потреб; створення максимально сприятливих умов для розкриття і розвитку на кожному з вікових етапів.
- **Демократизація освіти** – принцип реформування освіти в Україні на демократичних засадах, який передбачає децентралізацію, регіоналізацію в управлінні освітою, автоматизацію навчально-виховних закладів у вирішенні основних питань діяльності, поширення альтернативних (приватних) навчально-виховних закладів, перехід до державно-громадської системи управління освітою (участь батьків, громадськості, церкви) співробітництво «учитель-учень» у навчально-виховному процесі.
- **Застосування** – перенесення набутих під час навчальної діяльності знань, вмінь і навичок на робоче місце або у життєву ситуацію.
- **Знання** – це інформація (дані, поняття і стосунки), яку індивід може відтворити.
- **Знання** – володіння інформацією про проблему та її розуміння.
- **Індивідуалізація навчання** – організація навчального процесу, за якого вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності учнів, рівень розвитку їхніх здібностей до навчання.
- **Індивідуальний підхід** – принцип педагогіки, за яким у навчально-виховній роботі досягається вплив на кожного учня, заснований на знанні його особистісних якостей та умов життя. враховуючи темперамент і характер виховання, запас його знань, уявлень і навичок поведінки, педагог схвалює і підтримує учнів у процесі їхнього навчання.
- **Інтелект** – мислительні здібності людини: здатність орієнтуватися у навколишньому середовищі, адекватно його відобразити й перетворювати, мислити, навчатися, пізнавати світ і переймати соціальний досвід; спроможність розв'язувати завдання й приймати рішення, розумно діяти, передбачати.

- **Компетентність** – спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати роботу або завдання.
- **Компетенція** – єдність знань, вмінь і відношень у процесі професійної діяльності.
- **Компетенції** – соціально закріплений освітній результат.
- **Компетенції** – це узагальнене поняття, що містить комплекс різних компонентів – знань, умінь, навичок, установок, цінностей, ставлень, рис, які дають змогу особистості ефективно виконувати професійні функції відповідно до встановлених стандартів.
- **Навички** – дії, складові частини яких у процесі багаторазового повторення стають автоматичними. Навички характеризуються високим ступенем засвоєння і відсутністю по елементної свідомої регуляції і контролю.
- **Навчальні цілі** – твердження, у якому визначаються бажані результати навчання. Навчальні цілі повинні бути чітко викладені для кожного виду навчальної діяльності (лекції, семінарського, практичного заняття тощо) у вигляді конкретних пунктів, які можна виконати, виміряти та оцінити досягнення навчальних цілей.
- **Практика під керівництвом** – є частиною моделі безпосереднього навчання, коли педагог надає додаткові можливості апробувати на практиці певні навички з метою підготувати дітей використовувати їх самостійно.
- **Самостійність** – передбачає самостійну постановку проблеми та її рішення.
- **Спілкування** – взаємодія людей, під час якої здійснюється обмін думками, почуттями, переживаннями, способами поведінки, звичками.
- **Творчість** – процес продукування нових образів.

Актуальність впровадження компетентнісного підходу в освітній процес дошкільних навчальних закладів

Сучасна освіта в Україні спрямована на надання учням необхідних знань, вироблення вмінь і навичок. Натомість школа і дошкільний навчальний заклад недостатньо навчають дітей приймати рішення, використовувати інформаційні та комунікаційні технології, критично мислити, вирішувати конфлікти тощо. Зміст освіти недостатньо відповідає потребам суспільства не спрямований на набуття необхідних життєвих компетентностей.

Нормативні документи, що визначають основні положення формування змісту освіти, наголошують переважно на знаннях, уміннях і навичках, які мають бути результатом навчання у дошкільних закладах і середній школі. Такий підхід до основних засад змісту освіти є традиційним, але тим, що не відповідає вимогам сучасності. Адже метою навчання є виховання в дітей бажання і вміння вчитися, а комплекс

знань, умінь і навичок має стати підґрунтям для здобуття необхідних життєвих компетентностей, однією з яких є здоров'язберігаюча компетентність, що ґрунтується на ціннісному ставленні дошкільника до власного здоров'я.

Психолого-педагогічні особливості формування здоров'язберігаючої компетентності дошкільників

Кожна зміна ставлення дитини до навколишнього світу та самої себе є новим етапом у розвитку її свідомості і самосвідомості, пов'язана з тим, як саме дитина вирізняє себе з довкілля, як із ним співвідноситься. На думку О. Кононко, «Ціннісне ставлення – активна спрямованість дитини на щось, яка базується на визначенні її високої об'єктивної значущості та суб'єктивного особистісного смислу»⁹. Для дітей старшого дошкільного віку є характерним активний відгук на запропоновану дорослим діяльність, поступове формування здатності самостійно визначити її мету. Ця мета утримується в пам'яті довше, і реалізувати її краще, коли є ігрова мотивація. У вказаному віці закладаються основи вміння керувати суспільно значимими мотивами діяльності, перші спроби планувати свою поведінку, проявляти самостійність. Також у старших дошкільників набувають смислу соціальні мотиви. Саме у цей період виникає потреба знайти певне місце серед оточення і виконувати серйозну, суспільно значиму діяльність.

Дослідження психологами різних видів мотивів, їх взаємозалежності, а також залежності від рівня розвитку особистості дитини дошкільного віку доводять, що дошкільник поступово починає розуміти навколишній світ і усвідомлювати своє місце в ньому. Це сприяє виникненню нових видів мотивів поведінки, під впливом яких здійснюються ті чи інші вчинки. Також активно розвивається воля, яка забезпечує дієвість цих мотивів, стійкість поведінки і її незалежність від зміни зовнішніх обставин. Між різними видами мотивів утворюються супідрядність, ієрархія: одні з них набувають більш важливого значення для дитини, ніж інші. Супідрядність мотивів є найважливішим новоутворенням у розвитку особистості дошкільника. Ієрархія мотивів, що виникла, надає певну спрямованість всій поведінці.

Отже, формуючи здоров'язберігаючу компетентність у дітей старшого дошкільного віку, слід враховувати особливості їхнього психічного розвитку, зокрема наявність супідрядності мотивів. На цьому ґрунті необхідно створити умови для усвідомлення дітьми в якості домінуючого мотиву життєдіяльності прагнення до здорового, повноцінного життя.

Запровадження компетентнісного підходу в системі освіти веде до оновлення принципів формування змісту та методів навчання.

⁹ Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб. / Наук. ред. О.Л. Кононко. – К.: Ред. журн. „Дошкільне виховання”, 2003. – С. 196.

Три категорії компетентностей

1. Інтерактивне використання засобів (мовні, технологічні тощо).
 - Інтерактивне використання мови, символів, текстів.
 - Інтерактивне використання знань та інформації.
 - Інтерактивне використання технологій.
2. Взаємодія в гетерогенних групах.
 - Позитивна взаємодія з іншими.
 - Співпраця, робота в команді.
 - Управління та вирішення конфліктів.
3. Автономність.
 - Здатність діяти в рамках великої картини.
 - Здатність розробляти та впроваджувати життєві плани та персональні проекти.
 - Здатність відстоювати права, інтереси, обмеження та потреби.

На думку експертів Ради Європи компетенції включають комплекс знань, умінь, ставлень і передбачають спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні та соціальні потреби.

*Рисунок.
Чотирьохступінчата модель розвитку компетентності*

Набір здоров'язберігаючих компетенцій, необхідних для формування здоров'язберігаючої компетентності дошкільника.

Знання:

- будови і функцій органів і систем організму людини;
- чинників, що сприяють збереженню здоров'я;
- емоційних станів людини;
- залежності стану здоров'я від умов і способу життя;
- правил поведінки в суспільстві.

Вміння:

- мотивувати вибір засобів підтримання здоров'я;
- зрозуміти і розділяти стан і почуття оточуючих;
- передбачати наслідки дій;
- піклуватися про власне здоров'я;

-
- розрізняти вчинки, що шкодять здоров'ю;
 - стримувати негативні емоції, контролювати поведінку;

Установки до:

- позитивного ставлення до оздоровчих процедур;
- підтримки власного здоров'я;
- дотримання правил культурної та здоров'язберігаючої поведінки.

Індивідуальний підхід у навчанні як умова збереження здоров'я дошкільників

Індивідуальний підхід є важливим принципом педагогіки, згідно з яким у навчально-виховній роботі з колективом дітей досягається вплив на кожного, враховуються множинність і різноманітність характеристик кожної конкретної дитини – статевих особливостей, темпераменту, характеру, здібностей тощо. Індивідуальний підхід є запорукою ефективності педагогічного процесу, базується на тому, що будь-який освітній вплив заломлюється крізь призму індивідуальних особливостей конкретної дитини. Отже, реалізувати індивідуальний підхід означає брати до уваги індивідуальну своєрідність, неповторність кожної окремої дитини як особистості. Це підхід дорослого до дитини та її особливої сутності.

Індивідуальне навчання є методом викладання, який враховує внесок кожної дитини до процесу навчання. Цей метод ґрунтується на думці, що не може бути двох вихованців, які б могли брати участь у навчальних заняттях цілком однаково. На заняттях діти виявляють власні знання, ставлення, навички, особливості темпераменту тощо. Щоб досягти ефективного навчання і зберегти при цьому здоров'я дітей, педагог повинен чутливо реагувати на ці розбіжності.

Крім підвищення ефективності навчання, використання індивідуального підходу сприяє впровадженню принципів толерантності та рівноваги в навчальному середовищі. Реагуючи на широкий спектр можливостей, стилів навчання, потреб та індивідуальних особливостей вихованців, педагог демонструє, що прийняття розбіжностей є важливою соціальною цінністю. У рамках цього процесу викладач формує навички, необхідні для реалізації цих цілей на практиці. Протилежний підхід, який передбачає, що всі діти однаково реагують на певний метод навчання, сприяє конформізму, але часто виявляється менш ефективним при навчанні. При індивідуалізованому підході акцентується увага на участі самих дітей у процесі навчання та на досягненні впевненості, що навчання дійсно відбулося.

Індивідуалізоване навчання створює більш рівномірний баланс між потребами особистості та групи, забезпечуючи повноту та реальні шляхи

впровадження демократичних, здоров'язберігаючих цінностей (як для вихованців, так і для педагогів). Це допомагає дітям розвивати свій потенціал, оскільки вони можуть ставити собі цілі та досягати їх у процесі навчання. Уважно спостерігаючи за вихованцями та виявляючи їхні інтереси та сильні сторони, педагог допомагає дітям вирішувати їхні проблеми такими шляхами, які б відповідали їхньому стилю навчання. Індивідуальний підхід до навчання дозволяє розглядати учнів та педагога як партнерів, які разом закладають основи знань, і цим самим забезпечують можливість з боку педагога допомогти вихованцям повністю реалізувати їх потенціал, який є різним у кожної дитини.

Діти можуть вивчити майже все, якщо вони танцюють, пробують, доторкаються, слухають, бачать і відчують те, що мають засвоїти.
Джоан Хьюстон

Основні етапи природного навчання. Зв'язок між змістом і процесом. Основні умови ефективного навчання.

«Я завжди хочу вчитися, але не завжди хочу, щоб мене вчили.»
Уїнстон Черчилль.

Роль педагога – сприяти навчанню. Це важко зробити без усвідомлення того, що кожен раз, коли учні переживають щось вперше, вони проходять досить послідовний, систематичний процес. Для сприяння цьому процесу викладачу потрібно розуміти п'ять етапів природного навчання.

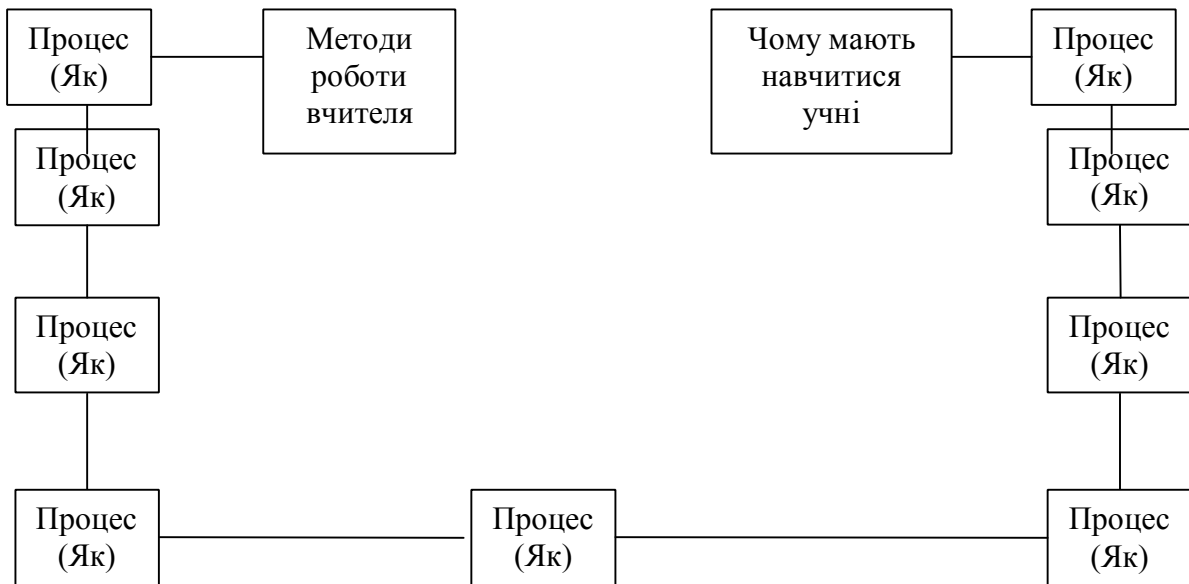
1. **Увага**, яка робить нас сприятливими до
2. **Інформації**, яку ми в свою чергу
3. **Обробляємо** для отримання
4. **Висновків** і розуміння, які ми
5. **Перевіряємо** для застосування на практиці й усвідомлення.

При розробці навчальних видів діяльності педагогу важливо пам'ятати ці етапи. Кожен з них можна гармонійно поєднати як інструменти в оркестрі, і всі вони важливі для передачі інформації від вчителя до учня. Хоча цей процес легко зрозуміти, побудувати його не так просто. Якщо не слідувати цим етапам, кожен крок процесу навчання може затриматися або взагалі не відбутись.

Ефективні методи навчання базуються на двох взаємопов'язаних процесах, які мають враховуватися при виборі того чи іншого методу навчання – це насамперед, визначення «Що» визначається, а потім «Як» вивчається.

Нижченаведена таблиця показує взаємозв'язки між цими двома елементами навчання. Щоб врахувати обидва елементи навчання, викладач повинен розуміти як організувати зміст («Що») відповідно етапів природного навчання, а також як виробити методи навчання, які б враховували індивідуальні навчальні стилі та модальності.

Таблиця
Зв'язок між змістом та процесом навчання

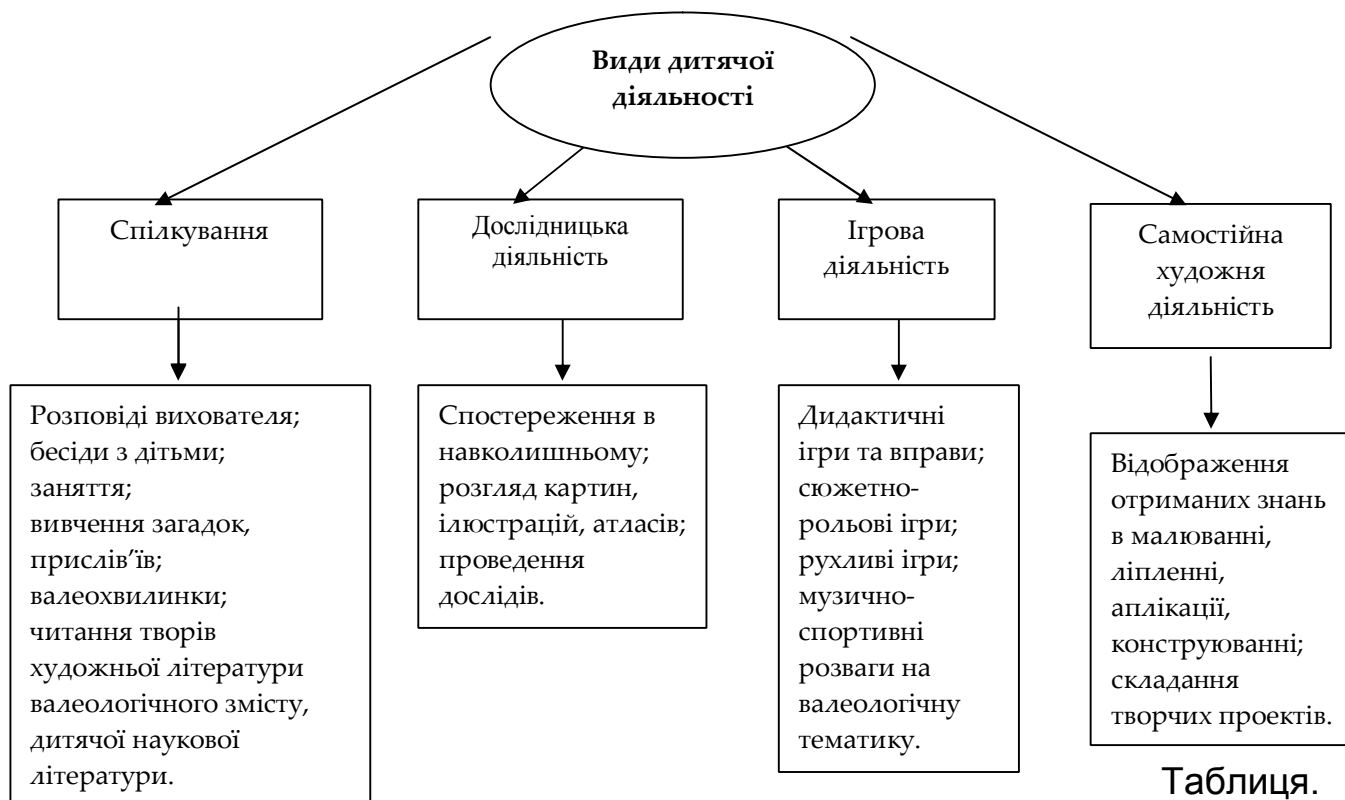
Для роботи з обома елементами процесу навчання/викладання вчитель повинен організувати зміст навчання, який би відповідав етапам природного навчання та планувати метод навчання, які б враховували індивідуальні стилі навчання та сприймання інформації.

На процес навчання впливають такі фактори:

- Зв'язок навчання з емоціями учнів.
- Зв'язок між існуючою та новою інформацією.
- Перенесення існуючих знань у контекст з інформацією.
- Мотивація учнів отримати нові знання та розвинути нові уміння.

(З посібника «Як стати майстерним педагогом»/ Кол. автор.: Ковальчук В.І., Сергеева Л.М. та ін. За заг.ред. Л.І Даниленко, К: 2007)

Розподіл форм і методів роботи з дошкільниками за видами дитячої діяльності

Таблиця.
Методи навчання дошкільників

Традиційні	Інтерактивні
Спостереження.	Продовж речення
Розгляд картин, ілюстрацій, схем	Мікрофон
Показ способу виконання дій	Думай – Працюй у парі – Ділись
Бесіди: попередні, підсумкові	Ротаційні трійки
Розповідь вихователя	5 слів – 3 слова
Читання художньої, фольклорної літератури	Круглий стіл
Круглий стіл	Кути
Відгадування загадок	Карусель
Обговорення прислів'їв, приказок	Навчальні ситуації
Валеохвилинки	Моделювання ситуації
Вправлення: репродуктивне, конструктивне, творче	Ажурна пилка
Проведення дослідів	Групові дослідження
Ігрові: сюжетно-рольові та дидактичні ігри і вправи, ігри-драматизації	Рольові ігри

Загальноприйнята класифікація традиційних методів навчання

Згідно з даною класифікацією можливий такий підбір методів у процесі роботи з дітьми над формуванням у них здоров'язберігаючої компетентності:

1. Наочні методи:

- Спостереження.

Використання цього методу сприяло формуванню в дошкільників уявлення про зовнішню будову тіла людини, індивідуальні, статеві та вікові особливості її зовнішнього вигляду; про залежність стосунків між людьми від їхньої поведінки, а стану здоров'я від способу життя.

- Розгляд картин, ілюстрацій, схем, муляжів внутрішніх органів тіла людини.

Використання вищеназваного методу розкривало можливість формування в дітей уявлення про будову і функції внутрішніх органів і систем організму (серце, легені, шлунок), безпосереднє сприйняття яких є неможливим.

- Показ способу виконання дій.

Цей метод сприяв оволодінню дітьми технікою виконання фізкультурних та коригувальних вправ, гігієнічних та загартувальних процедур, правильному проведенню дослідів.

2. Словесні методи:

- Бесіди: попередні, підсумкові.

Під час бесіди відбувалася активізація наявних знань дошкільників з проблеми, що вивчалася; усвідомлення ними закономірностей розвитку організму; закріплення отриманої в процесі розповіді інформації.

- Розповідь вихователя.

Використання цього методу сприяло формуванню в дітей загального уявлення про зміст теми, яка розглядалася.

- Читання художньої, фольклорної літератури.

Використання названого методу забезпечувало розширення і збагачення уявлень дітей у галузі здоров'я, формування в них умінь аналізувати зміст твору, розкривати зв'язки між діями героїв і їх наслідками.

- Розповіді дітей.

Складання дошкільниками розповідей на задану тему сприяло формуванню в них умінь висловлювати власну думку, активізувати наявні знання, мотивувати й аргументувати вибір оздоровчої дії.

- Відгадування загадок.

У процесі пошуку правильної відповіді активізувалися наявні знання дітей, зростала їхня зацікавленість темою, що вивчалася.

- Обговорення прислів'їв, приказок.

Відповіді дітей показали їхнє своєрідне сприйняття змісту прислів'їв, спроби використання життєвого досвіду в пошуках відповіді.

- Валеохвилинки.

Цей метод використовувався з метою надання лаконічної інформації щодо правил здоров'язберігаючої поведінки, сприяв чіткому усвідомленню дітьми основного змісту повідомлення.

3. Практичні методи:

- Вправляння: репродуктивне, конструктивне, творче.

Використання названого методу створювало умови для формування і закріплення навичок: культурно-гігієнічних, безпеки життєдіяльності, надання першої допомоги, контролю проявів емоційних реакцій.

- Проведення дослідів.

Використання методу проведення дослідів сприяло розвитку пізнавальної активності дошкільників, формуванню вміння знаходити фактичний матеріал для підтвердження власних гіпотез щодо функціонування органів та систем організму людини.

- Моделювання: ситуативне, предметно-схематичне.

Застосування цього методу сприяло формуванню в дошкільників уявлення про будову та функції внутрішніх органів і систем організму людини; розвитку вміння передбачати наслідки дій, емоційних реакцій; розкривати взаємозв'язок між станом здоров'я і способом життя, поведінкою людини та її стосунками з іншими людьми, настроєм та вчинками.

- Ігрові: сюжетно-рольові та дидактичні ігри і вправи, ігри-драматизації.

Ігрові методи сприяли позитивному емоційному забарвленню виконуваних фізкультурних та оздоровчих дій; закріпленню і систематизації уявлень, знань і вмінь дітей, які стосуються здоров'я; формуванню навичок безконфліктного спілкування з однолітками.

Таблиця.

Інтерактивні методи навчання

Метод	Характеристика метода
„Карусель”	Варіант кооперативного навчання, найбільш ефективний для одночасного залучення всіх учасників до активної роботи з різними співрозмовниками для обговорення дискусійних питань?”
„Градусник”	Діагностика емоційного стану вихованців, сприяння позитивним змінам настрою дітей.
„Переформулювання”	Розуміння учнями, що в процесі передачі інформація може спотворюватися, та переконання їх у важливості донесення до інших точної інформації.
„Мікрофон”	Оперативне залучення учнів до діяльності, взаємодії, актуалізації опорних знань чи

	мотивація навчальної діяльності.
„Мозковий штурм”	Вироблення спільними зусиллями кількох рішень спільної проблеми, збирання якомога більшої кількості ідей щодо проблеми від усіх учнів протягом обмеженого періоду, актуалізація опорних знань чи мотивація навчальної діяльності.
„Ажурна пилка”	Засвоєння значного обсягу інформації за короткий проміжок часу.
„Ротаційні (змінювані) трійки”	Сприяє активному, ґрунтовному аналізу й обговоренню нового матеріалу з метою його осмислення, закріплення та засвоєння.

Теорія множинного інтелекту Говарда Гарднера в процесі формування здоров'язберігаючої компетентності у старших

У 1904 на вимогу міністра суспільної освіти Франції французький психолог Альфред Біне з групою колег розробив методи, за допомогою яких можна було визначити, які студенти молодших курсів можуть отримати незадовільні оцінки, щоб привернути додаткову увагу викладачів до цих студентів. Так з'явилися перші тести інтелекту. Декількома роками пізніше тести інтелекту з'явилися і у США і набули там широкого розвитку, також як і саме поняття «інтелект», як щось, що може бути об'єктивно виміряним і зведеним у цифрову форму у виді IQ (коефіцієнта інтелекту).

Майже через 80 років після появи перших тестів інтелекту психолог Гарвардського університету Говард Гарднер піддав сумніву цю загальноприйнятну теорію. Стверджуючи, що поняття інтелект у ній визначено надто вузько, він у своїй книзі «Межі розуму» (1983) запропонував розрізняти щонайменше 7 основних типів інтелекту.

Теорія Г.Гарднера базується на нейрофізіологічних і психологічних дослідженнях. Прихильники теорії IQ) вважають, що інтелект окремої людини визначений наперед і є статичним. Це те, з чим людина народжується. Останні дослідження прогресивних нейропсихологів доводять, що інтелект може змінюватись і розвиватися в процесі навчання.

Після визнання цієї більш широкої і більш прагматичної теорії концепція інтелекту почала втрачати свою загадковість і перетворилась на функціональну концепцію, яку люди по-різному використовують у повсякденному житті.

Основні положення:

- Гарднер запропонував розширити поняття інтелекту і включити до

-
- нього потенціал людини, який не враховується при вимірянні IQ;
- Гарднер піддав сумнівну дійсність визначення інтелекту людини, коли її відривають від звичного оточення і примушують виконувати такі завдання, про які вона ніколи не думала, не робила і, можливо, не робитиме у майбутньому, іншими словами інтелект не можна виміряти в лабораторних, штучних умовах шляхом виконання будь-яких тестів (у тому числі тесту IQ);
 - Категорично не виправдано пояснення расових і релігійних відмінностей, які базуються на результатах тестів з визначення інтелекту (як це роблять прихильники теорії IQ);
 - Інтелект людини - неоднозначний, він - множинний;
 - Гарднер запропонував визначати інтелект, як щось, що має відношення до:
 - здібності вирішувати проблеми, з якими людина зустрічається в реальному житті;
 - здібності ставити нові питання в міру вирішення попередніх;
 - здібності робити щось чи надавати послугу, яка має цінність з точки зору чиеїсь культури.

Ключові позиції:

- Кожна людина має здібності до того чи іншого типу інтелектуальної діяльності. У різних людей ті чи інші здібності розвинуті різною мірою (наприклад, німецький поет Гете був одночасно і державним діячем, і вченим, і філософом. З іншого боку такі особистості, як Ф.Гаусе мав здібності в математиці, Роберт Фішер - у шахах).
- Більшість людей можуть розвинути у собі будь-який тип інтелекту до відповідного рівня компетентності. Іншими словами, кожен учень володіє потенціалом до вивчення усіх предметів за умови створення для цього відповідних умов.
- Різні типи інтелекту можуть тісно взаємодіяти між собою і впливати на розвиток один одного. Наприклад: заняття класичною музикою сприяють розвитку математичних здібностей.
- Існує багато способів розвитку того чи іншого типу інтелекту. Наприклад, щоб вміти добре розповідати історії, не обов'язково вміти читати і писати (приклад няні О.С.Пушкіна Аріни Родіонівни).

Г. Гарднер розробив засоби для розрізнення багатьох здібностей людини і згрупував їх у сім загальних «категорій інтелекту».

1.Вербальний/лінгвістичний інтелект – особливе сприйняття звуків, структур, значень і функцій слів, мови.

2.Логіко-математичий інтелект – особливе сприйняття і

розпізнання логічних або числових операцій, здатність розуміти довгі логічні ланцюги.

3.Просторовий інтелект – здатність чіткого сприйняття візуально-просторового світу і можливість трансформувати це сприйняття.

4.Музичний інтелект – здібність відчувати та оцінювати ритм, тон, тембр, форми музичного вираження.

5.Міжособистісний інтелект – здатність розпізнавати і відповідно реагувати на настрій, темперамент, мотивацію і бажання інших.

6.Внутрішньо-особистісний інтелект – особливе сприйняття власних почуттів і здатність розрізняти власні емоції, знання власних сильних та слабких сторін.

7.Кінестетичний інтелект – особлива здібність контролювати рухи тіла та спритно робити вправи з предметами.

Важливо пам'ятати:

- кожен володіє усіма видами інтелекту;
- можна розвивати усі види інтелекту;
- даний опитувач вірний лише у даний момент – з часом результати можуть змінюватися;
- теорія множинного інтелекту має на меті надихати людей, а не навішувати ярлики!

Як розвивати інтелект вихованців

Розвиток кожного із зазначених типів інтелекту в процесі навчання передбачає використання відповідних способів та методів навчання, як наприклад:

Приклади навчальних завдань старшим дошкільникам для формування в них здоров'язберігаючої компетентності відповідно до різних типів інтелекту.

Вербальний/лінгвістичний інтелект:

o Придумайте історію для того, щоб пояснити необхідність контролювати правильну поставу.

o Обговоріть тему „Функції носа”.

o Складіть розповідь про наслідки неохайного ставлення до волосся.

o Зробіть презентацію засобів догляду за шкірою.

o Проведіть інтерв'ю з частохворюючою дитиною. Дайте їй поради щодо покращання стану здоров'я.

Логіко-математичний інтелект:

o Створіть проблемну задачу „Залежність стосунків між дітьми від їхньої поведінки”.

o Розробіть і проведіть експеримент „Як працюють наші легені”.

o Створіть стратегічну гру „Експериментально-дослідницька станція: дослідження властивостей шкіри”.

о Створіть аналогії для пояснення наявності режиму дня в дітей дошкільного віку.

о Використайте навички логічного мислення для побудови алгоритму миття рук.

Просторовий інтелект:

о Створіть добірку слайдів чи фотоальбом про зовнішній вигляд людей різних рас.

о Зробіть плакат про неохайну дитину і чепурушку.

о Вигадайте рекламу зубної пасти для дошкільників.

о Створіть гру за допомогою карток, яка демонструє позитивні взаємостосунки дітей групи з новеньким хлопчиком.

о Проілюструйте, намалюйте, накресліть, сконструуйте, шлях їжі до шлунка.

Музичний інтелект:

о Підготуйте презентацію спортивного свята з відповідним музичним супроводом на дитячих інструментах.

о Використайте музичну технологію для проведення ранкової гімнастики.

о Визначте ритм роботи серця. Проілюструйте його за допомогою музичних інструментів.

о Вигадайте таке нове закінчення запропонованої пісні, яке б пояснювало, що добре бути здоровим о Створіть музичний колаж, щоб пояснити свій гарний настрій.

Міжособистісний інтелект:

о Разом з партнером використайте «вирішення проблеми вголос» для того, щоб визначити

о Підготуйте рольову гру з різними поглядами на дотримання режиму дня.

о Розробіть у групі правила чи послідовність виконання гігієнічних процедур.

о Допоможіть вирішити проблеми двох друзів, що посварилися, через бесіду з ними.

о Використайте навички спілкування для того, щоб дізнатись про улюблену їжу подруги.

Внутрішньоособистісний інтелект:

о Опишіть ваші якості, які допоможуть вам успішно провести гімнастику пробудження для групи дітей.

о Створіть власну аналогію щодо будови і функції серця.

о Опишіть свої відчуття щодо зміни у роботі серця після рухливої гри.

о Поясніть власну філософію щодо здорового способу життя.

о Розробіть власний проект оздоровлення батьків.

Кінестетичний інтелект:

о Підготуйте рольову гру „На прийомі у травматолога”.

о Створіть рух чи декілька рухів, які пояснюють захисну функцію вії.

о Створіть танок „Життя людини: від немовляти до старості”.

о Придумайте пантоміму „У масажному кабінеті”.

- Актуальність впровадження компетентнісного підходу в освітній процес дошкільних навчальних закладів.
- Набір здоров'язберігаючих компетенцій, необхідних для формування здоров'язберігаючої компетентності дошкільника.
- Індивідуальний підхід у навчанні як умова збереження здоров'я дошкільників.
- Основні етапи природного навчання. Зв'язок між змістом і процесом. Основні умови ефективного навчання.
- Інтерактивні методи навчання дошкільників.

Практичне заняття 1.

«Аналіз методів навчання, що сприяють формуванню здоров'ятворчої компетентності в старших дошкільників»

Метод навчання: робота в малих групах.

Завдання для виконання:

1. Визначте ступені розвитку компетентності, використовуючи теоретичний матеріал до теми 2.
2. Оберіть для обговорення по одній ступені для групи.
3. Обговоріть у групах функції ступені розвитку компетентності.
4. Доберіть до кожної ступені компетентності відповідну здоров'язберігаючу компетенцію.
5. Визначте інтерактивні методи, що сприяють формуванню зазначених здоров'язберігаючих компетенцій.
6. Заповніть таблицю за допомогою табличного процесора.
7. Перешліть інформацію про обрані методи навчання колегам із інших груп за допомогою електронної пошти.
8. Складіть загальну таблицю.
9. Презентуйте роботу.

Форма звітності для виконання завдання

Ступені розвитку компетентності	Функція ступені розвитку компетентності	Здоров'язберігаюча компетенція	Інтерактивні методи, що сприяють формуванню здоров'язберігаючої компетентності
Знати			
Вміти			
Володіти			

Бути			
-------------	--	--	--

Лекція 2.

«Теорія множинного інтелекту Говарда Гарднера в процесі формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників»

Метод навчання: лекція – презентація.

Матеріали для обов'язкового вивчення:

1. Презентація до теми № 2 «Формування здоров'язберігаючої компетентності дошкільників: психолого-педагогічні особливості та інтерактивні методи».
2. Матеріали до теми № 2 «Формування здоров'язберігаючої компетентності дошкільників: психолого-педагогічні особливості та інтерактивні методи»:
 - Теорія множинного інтелекту Говарда Гарднера в процесі формування здоров'язберігаючої компетентності у старших дошкільників.
 - Як розвивати інтелект вихованців.
 - Приклади навчальних завдань старшим дошкільникам для формування в них здоров'язберігаючої компетентності відповідно до різних типів інтелекту.

Практичне заняття 2.

«Розробка навчальних завдань для формування здоров'язберігаючої компетентності відповідно до різних типів інтелекту дошкільників»

Метод навчання: робота в малих групах.

Завдання для виконання:

<ol style="list-style-type: none"> 1. Сформулюйте визначення типу інтелекту в контексті здоров'язберігаючого спрямування. 2. Доберіть до різних типів інтелекту навчальні завдання для формування здоров'язберігаючої компетентності дошкільників. 3. Презентуйте матеріал.
--

Форма звітності для виконання завдання

Тип інтелекту	Навчальні завдання для формування здоров'язберігаючої компетентності
	1.

<i>Вербальний/лінгвістичний інтелект</i>	2. 3.
<i>Логіко-математичний інтелект</i>	1. 2. 3
<i>Просторовий інтелект</i>	1. 2. 3
<i>Музичний інтелект</i>	1. 2. 3
<i>Міжособистісний інтелект</i>	1. 2. 3
<i>Внутрішньо-особистісний інтелект</i>	1. 2. 3
<i>Кінестетичний інтелект</i>	1. 2. 3

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ДО МОДУЛЯ

Тест до модуля

Тема 1.

1. Тестове завдання (формат «Так-Ні»): Чи вірним є твердження, що, здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад”:

√	Так
	Ні

2. Тестове завдання (формат «Один з багатьох»): Із поданого переліку тверджень оберіть вірне:

√	Третина сучасних дошкільників вважається відносно здоровою.
	Половина сучасних дошкільників вважається відносно здоровою.
	Діти дошкільного віку вважаються відносно здоровими.

3. Тестове завдання (формат «Багато з багатьох»): Із поданого переліку оберіть характеристики успішного педагога

√	Педагог націлений на успіх кожної дитини.
	Педагог не завантажує дитину завданнями, які вона не бажає виконувати.
√	Педагог використовує індивідуальний підхід у навчанні.
√	Педагог пов'язує життєвий досвід дошкільників з навчальним процесом.
	Педагог будує навчальний процес на основі принципу авторитаризму.

4. Тестове завдання (формат «Відповідність»): Встановіть відповідність між визначеннями понять:

Здоров'я фізичне		це такий стан організму дитини, коли показники основних фізіологічних систем перебувають у межах норми й адекватно змінюються в процесі взаємодії з довкіллям.
Здоров'я психічне		внутрішньосистемна основа соціальної поведінки особистості.
Здоров'я соціальне		визначає здатність дитини контактувати з однолітками та дорослими в різних життєвих ситуаціях.

5. Тестове завдання (формат «Послідовність»): Встановіть правильну послідовність ...

	Етап 1. Надання знань про основи здоров'я.
	Етап 2. Формування навичок догляду за тілом.
	Етап 3. Формування установки до здорового способу життя.

6. Тестове завдання (формат «Так-Ні»): Чи вірним є твердження, що набуття знань про основи здоров'я сприятиме створення умов для самостійного визначення дітьми функцій органів тіла, а саме: проведення дослідів, експериментів.

√	Так
	Ні

7. Тестове завдання (формат «Відповідність»): Встановіть відповідність між визначеннями компонентів ціннісного ставлення:

Когнітивно-інтелектуальний компонент		Формує: зміст уявлень особистості про себе, свій організм; образ здоров'я; здатність прогнозувати результати діяльності.
Емоційно-мотиваційний компонент		Забезпечує позитивне ставлення особистості до: образу "Я – здоровий"; здоров'язберігаючої діяльності.
Поведінково-діяльнісний компонент		Фіксує установки особистості до саморегуляції; використання наявних знань у процесі діяльності.

8. Тестове завдання (формат «Багато з багатьох»): Із поданого переліку виберіть дії, які сприяють реалізації мети мотивації ціннісного ставлення до власного здоров'я.

√	Активізувати і закріпити в дітей позитивні емоції, пов'язані зі здоровим існуванням.
	Надати знання про будову організму.
√	Викликати інтерес до засобів підтримання здоров'я.
√	Сформувати стійке прагнення до самостійного піклування про власне здоров'я.
√	Вчити знаходити причинно-наслідкові зв'язки між поведінкою і станом здоров'я.
	Сформувати навички догляду за тілом.

9. Тестове завдання (формат «Один з багатьох»): Із поданого переліку тверджень оберіть вірне:

	Здорову особистість необхідно виховувати з дошкільного віку.
√	Здорову особистість необхідно виховувати від самого народження.
	Здорову особистість необхідно виховувати з молодшого шкільного віку
	Здорову особистість необхідно виховувати з раннього віку.

10. Тестове завдання (формат «Відповідність»): Встановіть відповідність між рівнями сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я та їх характеристиками:

Високий рівень		Діти усвідомлюють, що здоров'я є найвищою цінністю.
Достатній рівень		Діти усвідомлюють, що здоров'я важливе для людини.
Середній рівень		Діти не замислюються над здоров'ям як цінністю.
Низький рівень		Діти не вважають здоров'я цінністю.

11. Тестове завдання (формат «Багато з багатьох»): Із поданого переліку виберіть параметри, що відповідають показникам сформованості ціннісного ставлення до фізичного здоров'я.

√	Знання будови і функцій органів і систем організму людини.
√	Позитивне ставлення до оздоровчих процедур.
	Знання правил поведінки в суспільстві.
	Здатність зрозуміти і розділити стан і почуття оточуючих.
√	Використання знань про функції органів тіла в різних видах діяльності.
	Уміння стримувати негативні емоції, контролювати поведінку.
	Уміння стримувати негативні емоції, контролювати поведінку.

12. Тестове завдання (формат «Один з багатьох»): Із поданого переліку тверджень оберіть вірне: Для успішного навчання педагог має:

	Керувати діяльністю дошкільника.
	Використовувати фронтальні форми навчання дошкільників.
√	Пов'язувати життєвий досвід дошкільників з навчальним процесом.
	Не акцентувати увагу на успіхах вихованців.

13. Тестове завдання (формат «Так-Ні»): Чи вірним є твердження, що збереженню психічного здоров'я дитини сприяє єдність вимог до неї з боку всіх дорослих: педагогічного персоналу ДНЗ і батьків.

√	Так
	Ні

14. Тестове завдання (формат «Багато з багатьох»): Із поданого переліку виберіть шляхи реалізації

принципу „Педагог націлений на успіх кожної дитини.

	Уникає захисної поведінки.
	Планує навчальні цілі, враховуючи зону найближчого розвитку для кожної дитини.
√	Ставиться до дітей справедливо і розглядає їх як унікальні особистості.
√	Визнає як великі, так і малі цілі та досягнення.
√	Відповідає на різноманітні навчальні потреби вихованців.
√	Заохочує особистісне зростання.
	Забезпечує право вибору дошкільників у щоденному житті групи.

15. Тестове завдання (формат «Так-Ні»): Чи вірним є твердження, що дитина, у якої буде сформоване сприйняття власного здоров'я як особистісної цінності, намагатиметься свідомо коригувати свою поведінку щодо здорового існування.

√	Так
	Ні

16. Тестове завдання (формат «Багато з багатьох»): Із поданого переліку оберіть параметри, що відповідають вимогам формування психічного здоров'я.

	Знання чинників, що сприяють збереженню здоров'я.
√	Знання емоційних станів людини.
	Знання правил поведінки в суспільстві.
	Позитивне ставлення до оздоровчих процедур.
√	Здатність зрозуміти і розділити стан і почуття оточуючих.
	Володіння вербальними і невербальними засобами спілкування.
√	Уміння стримувати негативні емоції, контролювати поведінку.

17. Тестове завдання (формат «Один з багатьох»): Із поданого переліку тверджень оберіть вірне:

√	Формуванню соціального здоров'я дитини сприяє її уміння керувати своєю поведінкою і способами спілкування.
	Формуванню соціального здоров'я дитини сприяє єдність вимог до неї з боку педагогів і батьків.
	Формуванню соціального здоров'я дитини сприяє наявність знань про статеву належність.

18. Тестове завдання (формат «Відповідність»): Встановіть відповідність між принципами діяльності успішного педагога і шляхами їх реалізації.

Педагог націлений на успіх кожної дитини.		Має терпіння.
Педагог створює позитивну навчальну атмосферу.		Дає чіткі вказівки.
Педагог пов'язує життєвий досвід дошкільників з навчальним процесом.		Заохочує дітей ділитися власним досвідом у контексті навчальних програм.

19. Тестове завдання (формат «Так-Ні»): Чи вірним є твердження: „Емоції не є відображенням життєвого смислу явищ і ситуацій”.

	Так
√	Ні

20. Тестове завдання (формат «Один з багатьох»): Із поданого переліку тверджень оберіть вірне:

	Здоров'я людини на 10% залежить від способу життя.
√	Здоров'я людини на 51% залежить від способу життя.
	Здоров'я людини на 30% залежить від способу життя.

Тема 2.

1. Тестове завдання (формат «Так-Ні»): Чи вірним є твердження: „Компетенція – це спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність”.

	Так
√	Ні

2. Тестове завдання (формат «Відповідність»): Встановіть відповідність між ступенями компетентності і їх функціями.

Знати		Інформаційна функція
Вміти		Діяльнісна функція
Володіти		Креативна функція
Бути		Розвиваюча функція

3. Тестове завдання (формат «Багато з багатьох»): Із поданого переліку оберіть параметри, що відносяться до здоров'язберігаючих компетентностей на рівні знань.

√	Будова і функції органів і систем організму людини.
	Зрозуміти і розділяти стан і почуття оточуючих.
√	Правила поведінки в суспільстві.
√	Чинники, що сприяють збереженню здоров'я.
	Стримувати негативні емоції, контролювати поведінку.
	Позитивного ставлення до оздоровчих процедур.
	Підтримки власного здоров'я.

4. Тестове завдання (формат «Так-Ні»): Чи вірним є твердження: „Індивідуальний підхід є важливим принципом педагогіки, згідно з яким у навчально-виховній роботі з колективом дітей досягається вплив на кожного, враховуються множинність і різноманітність характеристик кожної конкретної дитини”.

√	Так
	Ні

5. Тестове завдання (формат «Багато з багатьох»): Із поданого переліку оберіть твердження, що характеризують інтерактивне навчання.

√	Індивідуальне навчання є методом викладання, який враховує внесок кожної дитини до процесу навчання.
√	Індивідуальне навчання ґрунтується на розумінні того, що не може бути двох вихованців, які б могли брати участь у навчальних заняттях цілком однаково.
	Всі діти однаково реагують на певний метод навчання.
√	При індивідуальному навчанні педагог повинен чутливо реагувати на розбіжності в реакції дітей на навчання.

6. Тестове завдання (формат «Так-Ні»): Чи вірним є твердження: „Метод „Карусель” – це варіант кооперативного навчання, найбільш ефективний для одночасного залучення всіх учасників до активної роботи з різними співрозмовниками для обговорення дискусійних питань?”

√	Так
	Ні

7. Тестове завдання (формат «Багато з багатьох»): Із поданого переліку оберіть інтерактивні методи навчання.

√	Мікрофон
	Спостереження
√	Кути
	Валеохвилинки
	Бесіди
√	Ажурна пилка

8. Тестове завдання (формат «Відповідність»): Встановіть відповідність між типами інтелекту і навчальними завданнями.

Вербальний		Складіть розповідь про наслідки неохайного ставлення до волосся.
Логіко-математичний		Створіть стратегічну гру „Експериментально-дослідницька станція: дослідження властивостей шкіри”.
Музичний		Визначте ритм роботи серця. Проілюструйте його за допомогою музичних інструментів.
Кін естетичний		Придумайте пантоміму „У масажному кабінеті”.

9. Тестове завдання (формат «Так-Ні»): Чи вірним є твердження: „Метод показу виконання дій належить до інтерактивних методів навчання”.

	Так
√	Ні

10. Тестове завдання (формат «Відповідність»): Встановіть відповідність між ступенями компетентності і їх функціями.

Інтерактивне використання засобів		Інтерактивне використання знань та інформації.
Взаємодія в гетерогенних групах.		Позитивна взаємодія з іншими.
Автономність.		Здатність діяти в рамках великої картини.

11. Тестове завдання (формат «Багато з багатьох»): Із поданого переліку оберіть твердження, що відповідають ключовим позиціям теорії Говарда Гарднера.

√	У різних людей ті чи інші здібності розвинуті у різній мірі.
---	--

	Більшість людей не може розвинути у собі будь-який тип інтелекту до відповідного рівня компетентності.
	Різні типи інтелекту не можуть тісно взаємодіяти між собою і не впливають на розвиток один одного.
√	Існує багато способів розвитку того чи іншого типу інтелекту.

12. Тестове завдання (формат «Один з багатьох»): Із поданого переліку тверджень оберіть вірне: Метод „Ажурна пилка” – сприяє:

√	засвоєнню значного обсягу інформації за короткий проміжок часу.
	оперативному залученню учнів до діяльності, взаємодії, актуалізації опорних знань чи мотивація навчальної діяльності.
	розумінню учнями, що в процесі передачі інформація може спотворюватися, та переконання їх у важливості донесення до інших точної інформації.

13. Тестове завдання (формат «Послідовність»): Визначте послідовність рівнів розвитку: мислення вищого порядку, знання, розуміння, застосування.

	Етап 1. Знання.
	Етап 2. Розуміння.
	Етап 3. Застосування.
	Етап 4. Мислення вищого порядку.

14. Тестове завдання (формат «Відповідність»): Встановіть відповідність між типами інтелекту та їх визначеннями.

Просторовий		Здатність чіткого сприйняття візуально-просторового світу і можливість трансформувати це сприйняття.
Музичний		Здібність відчувати та оцінювати ритм, тон, тембр, форми музичного вираження.
Внутрішньоособистісний		Особливе сприйняття власних почуттів і здатність розрізняти власні емоції, знання власних сильних та слабких сторін.
Кін естетичний		Особлива здібність контролювати рухи тіла та

		спритно робити справи з предметами.	3
--	--	-------------------------------------	---

15. Тестове завдання (формат «Один з багатьох»): Із поданого переліку тверджень щодо теорії Говарда Гарднера оберіть вірне:

	Інтелект окремої людини визначений наперед і є статичним
	Інтелект це те, з чим людина народжується.
√	Інтелект може змінюватися і розвиватися у процесі навчання.

16. Тестове завдання (формат «Один з багатьох»): Із поданого переліку тверджень оберіть вірне:

	До компетентності „Взаємодія в гетерогенних групах” належить компетенція „Інтерактивне використання знань та інформації”.
√	До компетентності „Взаємодія в гетерогенних групах” належить компетенція „Позитивна взаємодія з іншими”.
	До компетентності „Взаємодія в гетерогенних групах” належить компетенція „Здатність діяти в рамках великої картини”.

17. Тестове завдання (формат «Так-Ні»): Чи вірним є твердження: „Застосування –перенесення набутих під час навчальної діяльності знань, вмінь і навичок на робоче місце або у життєву ситуацію”.

√	Так
	Ні

18. Тестове завдання (формат «Послідовність»): Встановіть послідовність щодо збільшення кількості учасників в інтерактивних методах:

	Етап 1. Думай–Працюй у парі–Ділись.
	Етап 2. Ротаційні трійки.
	Етап 3. Кути.
	Етап 4. Карусель.

19. Тестове завдання (формат «Відповідність»): Встановіть відповідність між інтерактивними методами та їх характеристиками.

„Ротаційні (змінювані) трійки		Сприяє активному, ґрунтовному аналізу й обговоренню нового матеріалу
-------------------------------	--	--

		з метою його осмислення, закріплення та засвоєння.
Ажурна пилка		Засвоєння значного обсягу інформації за короткий проміжок часу.
Мікрофон		Оперативне залучення учнів до діяльності, взаємодії, актуалізації опорних знань чи мотивація навчальної діяльності.

20. Тестове завдання (формат «Багато з багатьох»): Із поданого переліку оберіть методи навчання, що відносяться до традиційних.

	Мікрофон
√	Спостереження
	Кути
√	Розповідь
√	Бесіди
	Карусель

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

I – Основні джерела:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2-х кн. Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади / Ред. О.І. Цибульська. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.
2. Богініч О.Л. Гуманне ставлення до дитини – важлива передумова гарантування оптимального рівня її здоров'я / О.Л. Богініч // Педагогіка добра в контексті етнокультурного соціума: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, посвященій 150-летию со дня рождження Й. Гаспринського / Крым. гос. индустр. пед. ун-т. – Симферополь, 2002. – С. 50–53.
3. Дичківська І.М., Поніманська Т.І. Це я можу сам. Вправи у соціальній поведінці: Навч. метод. посіб. – Рівне: РДГУ, 2001. – 57 с.
4. Калашнікова С.А. Освіта дорослих: сучасні виклики та підходи. – К.: Проект «Рівний доступ до якісної освіти», 2007. – С. 11-30.
5. Книш Т.В. Валеологічна підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2001. – 19 с.
6. Лохвицька Л.В., Андрющенко Т.К. Дошкільникам про основи здоров'я: Навч.-метод. посіб. – Черкаси: Відлуння – плюс, 2004. – 208 с.
7. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. – К., 2007. – 144 с.
8. Софій Н. Інноваційні методи навчання та викладання: теоретичне підґрунтя та методика використання. – К.: Проект «Рівний доступ до якісної освіти», 2007.- С.3-60

II – Додаткові джерела:

1. Артемова Л.В. Формирование общественной направленности ребенка-дошкольника в игре. – К.: Выща шк. Головное изд-во, 1988. – 160 с.
2. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1968. – 464 с.

3. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб. / Наук. ред. О.Л. Кононко. – К.: Ред. журн. „Дошкільне виховання”, 2003. – 243 с.
4. Кузьменко В.У. Індивідуальний підхід: десять кроків // Дошкільне виховання. – 2006. – № 7. – С. 10-12.
5. Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром / Упоряд.: В.М.Андрєєва, В.В.Григора.–Х.: Вид. група «Основа», 2006. – 352 с.
6. Митник О. Як навчити дитину мистецтва мислення. Педагогічна психологія. - К.:
7. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – К.: Рад. школа, 1977. – 382 с.
8. Як стати майстерним педагогом: Навчально-методичний посібник / Кол. авт.: В.Ш. Ковальчук, Л.М. Сергєєва та ін. За заг. ред. Л.І.Даниленко. – К., 2007. – 184 с.

III – Інтернет-ресурси:

1. Вольфовська Т.О. Формування інтерактивних вмінь **дошкільника** як умова успішного оволодіння навчальною діяльністю. – http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Kaf_psyh/Programs/Age_Psychology.pdf .
2. Кулачківська С. Є., Ладивір С. О. Я - дошкільник (вікові та індивідуальні аспекти психічного розвитку). – http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Kaf_psyh/Programs/Age_Psychology.pdf
3. Оцінка потреб дитини та її сім'ї. – http://www.everychild.org.ua/docs/Child_Needs_Assesment.pdf –
4. Позитивний досвід діяльності з формування здорового способу життя. – <http://www.health.gov.ua/Publ/conf.nsf>.
5. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника. – <http://www.lib.ua-ru.net/inode/8434.html>
6. Виховувати дітей здоровими та дужими. – <http://www.edu.kiev.ua>
7. Здорові діти - здорове майбутнє! – <http://www.salus.org.ua>
8. Для здорових дітей.– <http://www.nutricia.ua>
9. Про Національну програму виховання дітей та учнівської молоді в Україні. – <http://www.uapravo.net/data/base28/ukr28703.htm>
10. Емоційне ставлення до себе та ровесників як чинник особистісного здоров'я. – <http://www.lib.ua-ru.net/inode/7223.html>

ДОДАТКИ
Додаток А

Шановний колего!

Пропонуємо Вам відповісти на питання анкети, яка проводиться з метою визначення доцільності розкриття проблеми підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів до діяльності з формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників

I. Контактні питання.

1. *Як часто Ви звертаєте увагу на забезпечення здоров'язберігаючого середовища в дошкільному навчальному закладі?*

- а) Постійно;
- б) епізодично, активізую діяльність під час підвищення рівня захворюваності дітей;
- в) дуже рідко, оскільки опікуватися станом здоров'я дітей мають батьки та медичні працівники;
- г) інший варіант відповіді

2. *Якою є Ваша реакція на інформацію про впровадження здоров'язберігаючих технологій в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів?*

- а) Намагаюся відразу впроваджувати в роботу;
- б) спочатку ретельно зважу доцільність впровадження і вивчу технологію, потім приймаю рішення;
- в) не впроваджую, проте цікавлюся досвідом колег з вирішення даної проблеми;
- г) інший варіант відповіді

II. Основні питання.

1.. *Чи вважаєте Ви проблему формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників актуальною для вирішення в дошкільних навчальних закладах?*

- а) так, проблема є актуальною для сучасного суспільства в цілому;
б) так, проблема є актуальною для дошкільних навчальних закладів, які мають статус „Школа сприяння здоров'ю”;
в) так, проблема актуальна особисто для мене, оскільки є я розумію, що в дошкільному віці закладається фундамент подальшого життя особистості;
г) інший варіант відповіді
-
-
-

2. Яким з наведених нижче складових здорового способу життя, на Вашу думку необхідно приділяти найбільшу увагу?

- а) раціональному харчуванню;
б) створенню здоров'язберігаючого середовища;
в) наданню дітям можливості закріплювати отримані знання в повсякденній діяльності;
г) всі запропоновані вище варіанти забезпечувати в комплексі.

3. Які методи, на Вашу думку, доцільно використовувати в процесі формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників?

- а) наочні;
б) словесні;
в) інтерактивні;
г) поєднання традиційних та інтерактивних методів, з опорою на особистісно орієнтований підхід.

III. Заключні питання.

1. Чи можна, на Вашу думку, підвищити ефективність процесу формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників, впроваджуючи індивідуальний підхід?

- а) так, тому що
-
-
-
- _____ ;

- б) ні, тому що
-
-
-
- _____ ;

- в) інший варіант відповіді

2. Чи доцільно починати діяльність з формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників з попередньої підготовки батьків?

а) так, тому що

_____ ;

б) ні, тому що

_____ ;

в) інший варіант відповіді

1. Чи маєте Ви дошкільну освіту?

а) так

б) ні.

2. Скільки років Ви працюєте в дошкільному навчальному закладі?

а) 0-5;

б) 5-10;

в) 10-15;

г) 15-20;

д) 20-25.

3. У якій місцевості Ви проживаєте? в місті чи в сільській місцевості?

а) В місті

б) в сільській місцевості;

в) інша відповідь.

4. Чи маєте власні розробки з проблеми формування здоров'язберігаючої компетентності в старших дошкільників?

а) так

б) ні.

Дякуємо за співпрацю!

МІСЦЕ ДЛЯ НОТАТОК

1	Завдання виконане з допомогою. Дитина не має певної думки про цінність здоров'я. Розкриває ознаки лише фізичного здоров'я. Виявляє байдужість до стосунків з однолітками. Опис вікових змін викликає труднощі.
0	Завдання не виконане. Дитина відмовилася.

Критерії оцінки виконання завдань

(емоційно-мотиваційний компонент)

Оцінка, бали	Якість виконання завдання
3	Завдання виконане самостійно. Дитина мотивує вибір засобів підтримання здоров'я. Розрізняє, називає емоції. Розуміє вплив дій на емоції. Володіє як вербальними, так і невербальними засобами спілкування.
2	Завдання виконане з підказкою. Дитина невпевнено мотивує вибір засобів підтримання здоров'я. Називає не всі емоції. Не завжди пов'язує емоційний стан з діями. Віддає перевагу вербальним засобам спілкування.
1	Завдання виконане з допомогою. Дитина не спроможна мотивувати вибір засобів підтримання здоров'я. Називає не всі емоції. Не може пояснити зв'язок емоційного стану з діями людини. Невербальна сфера розвинута слабо.
0	Завдання не виконане. Дитина відмовилася.

Критерії оцінки завдань (поведінково-діяльнісний компонент)

Оцінка, бали	Якість виконання завдання
3	Завдання виконане самостійно. Дитина використовує знання про функції органів тіла в різних видах діяльності. Розрізняє вчинки, які сприяють і які шкодять психічному здоров'ю. Надає перевагу здоров'язберігаючій діяльності.
2	Завдання виконане з підказкою. Дитина, виконуючи дії, не завжди може пояснити функції органів тіла. Викликає труднощі необхідність назвати вчинки, що сприяють зміцненню психічного здоров'я. Вагається під час вибору корисної для здоров'я діяльності.
1	Завдання виконане з допомогою. Дитина, виконуючи дії, не може пояснити функції органів тіла. Називає лише вчинки, які шкодять психічному здоров'ю. Не усвідомлює здоров'язберігаючої спрямованості діяльності.

0	Завдання не виконане. Дитина відмовилася.
---	---

ЗМІСТ

ПРОГРАМА МОДУЛЯ	3
ВСТУП ДО МОДУЛЯ. Організаційна частина	9
ТЕМА 1. Оздоровча парадигма дошкільної освіти	13
ТЕМА 2. Формування здоров'язберігаючої компетентності дошкільників: психолого-педагогічні особливості та інтерактивні методи	37
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ДО МОДУЛЯ	56
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	70

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОІПОПП
Зам. № 999 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1